

PREDLOG!

RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU PREPREČEVANJA
NASILJA V DRUŽINI IN NASILJA NAD ŽENSKAMI

2023-2028

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Marec, 2023

KAZALO

1. Uvod	3
2. Koncept, cilji in temeljna prednostna področja	10
3. Cilji, ukrepi, kazalniki, nosilci	12
3.1. Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami	12
3.2. Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike	18
3.3. Visoko strokovno usposobljeni strokovni delavci/delavke in strokovnjaki/strokovnjakinje, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja	26
3.4. Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju ter preventivno delovanje	32
3.5. Izboljšani/posodobljeni/nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja, z vključitvijo vidika spola	38
3.6. Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami	42
3.7. Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepljeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov	48
4. Kratice	51
5. Viri	52

1. Uvod

Zaščita in varnost v splošni populaciji predstavljata visoko cenjeno vrednoto. Po podatkih Slovenskega javnega mnenja (Slovensko javno mnenje, 2018/1) je v trikotniku vrednot svoboda-enakost-varnost slednja najvišje vrednotena. Pravica do osebne varnosti in dostojnega življenja brez nasilja je ena temeljnih človekovih pravic. Tako kakršnakoli oblika nasilja, ki temelji na zlorabi moči ene ali več oseb nad drugo osebo ali več osebami, pomeni poseg v temeljne človekove pravice. Ena izmed ključnih nalog države je, da nasilje v največji možni meri preprečuje, v kolikor do njega pride, pa žrtvam nudi ustrezno obravnavo, varstvo, pomoč in zaščito, urejeno na sistemski in izvedbeni (storitveni) ravni.

Na podlagi podatkov in raziskav lahko sklepamo, da je za ženske, otroke, starejše ter osebe z različnimi ovirami (osebe z manj družbene moči) najnevarnejši kraj družinsko okolje. Zakon o preprečevanju nasilja v družini opredeljuje nasilje v družini kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu, pod nasilje pa sodi tudi zanemarjanje ali zalezovanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oz. povzročitelja nasilja.

Po podatkih domačih in tujih raziskav ter uradnih statistik nasilje v nesorazmerno večji meri doživljajo ženske (če odmislimo vojna območja in območja z visoko stopnjo kriminalitete). Razloge gre iskati v neenakovrednih družbenih odnosih med spoloma oziroma v še vedno prisotnih patriarhalnih pogledih na ženske in njihovo družbeno vlogo. Po podatkih zadnje Nacionalne raziskave o pojavnosti nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih (2010) je vsaka druga ženska (56,6 %) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogosteje so doživljale psihično nasilje (49,3 %), fizično nasilje (23,0 %), omejevanje gibanja (13,9 %; po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini tovrstna oblika nasilja spada pod fizično nasilje), premoženjsko nasilje (14,1 %; Zakon o preprečevanju nasilja v družini to opredeljuje kot ekonomsko nasilje) in spolno nasilje (6,5 %). Vsaka druga ženska je doživela nasilje tudi v zadnjih 12 mesecih, največkrat psihično nasilje. Če ne bi upoštevali psihičnega nasilja, je ostale vrste nasilja, glede na podatke v zadnjem letu, doživela vsaka peta ženska. Raziskava tudi kaže, da se nasilje lahko začne kadarkoli v življenju, od zgodnjega otroštva, do pozne starosti. Pri nekaterih ženskah traja celo življenje, neredko pa je prisotno tudi v času nosečnosti. Zaradi posledic, ki jih prinaša nasilje, so ženske, ki doživljajo nasilje, manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pomemben je še podatek iz omenjene raziskave, da so povzročitelji nasilja v 90,8 % moški.

Podatki drugih mednarodnih raziskav niso bistveno drugačni. Agencija Evropske unije za temeljne pravice je leta 2014 izvedla najboljše evropsko raziskavo o nasilju nad ženskami, v katero so bile vključene vse članice EU. Rezultati kažejo, da je imela izkušnjo fizičnega nasilja skoraj vsaka tretja ženska, starejša od 15 let, vsaka deseta je bila žrtev ene od oblik spolnega nasilja, vsaka dvajseta pa je bila posiljena. V krogu družine je od 15. leta starosti 43 % žensk že doživelo katero od oblik psihičnega nasilja, več kot petina žensk (22 %), ki je bila v razmerju z moškim, pa je bila žrtev njegovega fizičnega in/ali spolnega nasilja. Najhujše primere nasilja s strani partnerja je prijavilo le 14 % žensk (2014). Četrtnina žrtv spolnega nasilja kot razlog, da nasilja niso prijavile, navaja občutek sramu in krivde. (Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava, 2014). Sklepamo, da se je v času epidemije Covid-19 ta odstotek še znižal, saj je epidemija med drugim povzročila tudi to, da je nasilje v družini manj vidno (zaradi ukrepov preprečevanja prenosa bolezni) in je posledično manj prijav.

Čeprav so najpogostejše žrtve nasilja v družini ženske in otroci, je okrog 10 % vseh žrtev nasilja v družini tudi moških. Pomembno je izpostaviti, da se pri družbeno diskriminiranih in marginaliziranih osebah, pri skupinah z manj družbene in ekonomske moči, tveganje za nasilje v družini bistveno poveča. Najbolj ranljive žrtve nasilja v družini so tako med drugim otroci in mladostniki, osebe z gibalnimi, senzornimi in intelektualnimi ovirami, Rominje in pripadnice etničnih manjšin, begunke, migrantke, starejše, podeželske in socialno ogrožene ženske, žrtve trgovine z ljudmi ter lezbijke, geji, biseksualne, transseksualne in interseksualne osebe (LGBTIQ), zato je potrebno politike na tem področju zastavljati interseksijsko, z upoštevanjem dejavnikov tveganja, ki določen segment oseb še dodatno izpostavlja različnim oblikam nasilja. Kakovostnih podatkov glede nasilja v družini in bivanjskih skupnostih nad osebami z gibalnimi, senzornimi in intelektualnimi ovirami ter nad geji, lezbijkami, biseksualci, trans in nebinarnimi osebami nimamo, zato je smiselno to področje raziskati.

V dobi informacijske-komunikacijske tehnologije je posebno pozornost potrebno posvetiti tudi preprečevanju spletnega nasilja in nadlegovanja. Številne raziskave kažejo, da je spletno nasilje in nadlegovanje žensk in deklet čedalje bolj razširjen pojav. Raziskava Fakultete za družbene vede o razširjenosti in prepoznavanju spletnega nadlegovanja med več kot 5000 mladimi v Sloveniji (2018) je pokazala, da je vsaj enkrat spletno nadlegovanje že doživelo 56 % osnovnošolk in 50 % osnovnošolcev ter 65 % dijakinj in 55 % dijakov. Izkazalo se je, da so najpogostejši spletni nadlegovalci, tako deklet kot fantov, fantje; da fantje spletno nadlegovanje najpogosteje doživljajo s strani oseb z njihove šole, dekleta pa s strani tistih izven šolskega prostora; da fantje spletno nadlegovanje pogosteje dojemajo kot smešno, kot zabavo in se nanj ne odzovejo; da dekleta zaradi spletnega nadlegovanja pogosteje zaznavajo resne posledice, kot so nemoč, depresija, stres, strah. Zato je izobraževanje in ozaveščanje o spletnem nasilju, še posebej med mladimi, ključnega pomena.

V obdobju epidemije Covid-19 se je verjetnost za to, da oseba doživi nasilje povečala, saj so družinski člani preživljali več časa skupaj, manj je bilo možnosti umika, hkrati pa se je pojavilo več dejavnikov tveganja (negotovost na trgu dela in z njo povezana ekonomska negotovost idr.). Mednarodne organizacije (npr. OZN) in nevladne organizacije poročajo o povečanju stopnje nasilja v družini in nad ženskami, pri čemer uradne statistike to povečanje le delno beležijo (statistike CSD ne beležijo povečanja, medtem ko statistike državnega tožilstva (191. člen Kazenskega zakonika – nasilje v družini) beležijo rahlo povečanje le v letu 2020 in potem v letu 2021 ponovno padec). Razlog za to je, da je veliko nasilja (več kot v običajnih razmerah) ostalo neprijavljenega (žrtve so težje našle priložnost za prijavo nasilja, saj so v času intenzivnih ukrepov za preprečevanje širjenja virusa bile praktično ves čas skupaj s povzročiteljem, imele so manj stika s socialno mrežo, otroci niso hodili v šolo, temveč so se šolali na daljavo idr.). Tako centri za socialno delo (v nadaljnjem besedilu: CSD) kot nevladne organizacije so v času epidemije zaznali porast hujših oblik nasilja. Najbolj ogrožene so bile ženske, otroci, stari ljudje in ljudje z ovirami. Pri odzivanju na izredne razmere je pomembno, da država ohrani vse storitve in ukrepe na področju preprečevanja nasilja, zaščite in obravnave žrtev nasilja ter da se kakovost storitev in ukrepov ne zniža (tudi če se spremeni način izvajanja storitev in ukrepov). Enako pomembna pa je tudi visoka ozaveščenost širše družbe. Če je družba ozaveščena in obstaja ničelna toleranca do nasilja, se izjemno poveča možnost prijav nasilja. Ko žrtev nima možnosti (ali moči) za prijavo, ima pomembno vlogo pri tem njena okolica. Pomembno je torej, da nasilje prijavimo, ko ga opazimo. S tem lahko rešimo življenje. Država in nevladne organizacije morajo nenehno skrbeti za ozaveščanje.

Ob povečani medijski, strokovni in politični pozornosti je nasilje nad ženskami in nasilje v družini postal prepoznan družben problem, vendar cilja, da bi celoten sistem preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami temeljil na ničelni strpnosti, še nismo uspeli doseči. V primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami je ozaveščenost strokovne in laične javnosti do te oblike nasilja še vedno na razmeroma nizki ravni. To se odraža v vrednotnem sistemu družbe in ravnanju, kjer obstaja prikrita toleranca do storilcev nasilnih dejanj. Nasilje lahko preprečujemo in ustavljamo le z ničelno toleranco do nasilja, kar pomeni, da vse oblike in vrste nasilja dosledno ustavljamo, na njih opozarjamo in jih preprečujemo.

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini sodita med najbolj pogosto kršitev človekovih pravic in obliko diskriminacije žensk, zato je izjemno pomemben ustrezen pristop države k ureditvi te problematike. Slovenija je v dobrem desetletju na tem področju naredila velik napredek. Leta 2008 je sprejela Zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki opredeljuje nasilje v družini in definira različne vrste tovrstnega nasilja, hkrati pa določa vlogo, naloge in načine sodelovanja različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter opredeljuje ukrepe za varstvo in zaščito žrtev nasilja. Zakon posebej varuje najranjivejše družbene skupine, saj predvideva posebne zaščitne ukrepe za otroke ter namenja posebno pozornost pri obravnavi invalidov, starejših in oseb, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase. Namen zakona je torej preprečevanje nasilja v družini ter učinkovita zaščita, obravnava in varstvo žrtev. Z namenom še večje zaščite žrtev nasilja v družini je bil Zakon o preprečevanju nasilja v družini leta 2016 noveliran. Spremembe so se vezale predvsem na širšo opredelitev družinskih članov, razširila se je tudi opredelitev nasilja v družini, hkrati pa se je dodala nova oblika nasilja - zalezovanje. Prav tako se je razširil oziroma natančneje določil nabor možnih ukrepov sodišča (zlasti takšnih za zaščito otrok) ter policije. Pomemben doprinos novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini je tudi eksplicitna prepoved telesnega kaznovanja otrok. Ravno tako je v vseh postopkih, ki se vodijo zaradi nasilja, prepovedana uporaba alternativnih oblik reševanja sporov. Vsi ti in številni drugi normativni ukrepi so prispevali k izboljšanju sistemske ureditve preprečevanja nasilja in boja proti nasilju v družini.

Ob sprejetju Zakona o preprečevanju nasilja v družini je Slovenija sprejela tudi pomembne strateške in programske dokumente ter podzakonske akte, ki podrobneje opredeljujejo ukrepe za zaščito žrtev in določajo preventivne dejavnosti na tem področju. Leta 2009 je Državni zbor RS sprejel prvo Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014, ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini. Temeljna cilja tega dokumenta sta povezava ukrepov različnih resorjev in zagotovitev učinkovitih ukrepov za zmanjšanje nasilja v družini, in sicer na ravni njegovega prepoznavanja in preprečevanja. Omeniti velja, da so bili sprejeti tudi štiri podzakonski predpisi, ki na operativni ravni določajo ravnanje različnih organov in služb v zvezi z obravnavo nasilja v družini. Leta 2009 sta bila sprejeta Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode in Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. Leto pozneje je Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu: MNZ) sprejelo Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, v katerem so natančno določena pravila in postopki obveščanja ter sodelovanja policije z drugimi ustreznimi akterji pri obravnavi primerov nasilja v družini ter pravila za usklajeno sodelovanje s CSD. Pravilnik ureja tudi usposabljanje zaposlenih v policiji za področje nasilja v družini. Leta 2011 je bil na Ministrstvu za zdravje (v nadaljnjem besedilu:

MZ) sprejet Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti. Pravilnik ureja pravila in postopke obravnave žrtev nasilja v družini, načine (ter organe) obveščanja za usklajeno delovanje zaposlenih v zdravstvu pri izvajanju zdravstvene dejavnosti ter izobraževanje zaposlenih v zdravstvu s področja nasilja v družini. Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini.

Leta 2008 je bil sprejet Kazenski zakonik, ki nasilje v družini opredeljuje kot kaznivo dejanje, leta 2013 pa Zakon o nalogah in pooblastilih policije, ki je dopolnil policijsko pooblastilo v primerih odreditve prepovedi približevanja tudi s pridržanjem kršitelja oziroma kršiteljice, ki ne spoštuje take prepovedi. Leta 2015 je bil Kazenski zakonik dopolnjen z dvema novima oblikama kaznivega dejanja, in sicer zalezovanje in prisilna sklenitev zakonske zveze ali vzpostavitev podobne skupnosti. Leta 2017 je bila določba o policijskem ukrepu prepovedi približevanja še dodatno novelirana, ureditev pa bo morala biti ponovno dopolnjena na način, da bo zagotovila kontradiktornost v postopku sodne kontrole odreditve ukrepa prepovedi približevanja odrejanja pripovedi približevanja (odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-26/19, U-I-227/19 z dne 02.09.2021, Uradni list RS, št. 153/2021.). Leta 2019 pa je bil sprejet tudi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku, s katerim se je – ob nadgradnji ureditev glede položaja žrtev - med drugim implementiralo tudi t.i. Direktivo o pravicah žrtev (Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne, 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ), ki z novim pristopom v ospredje postavlja žrtev kaznivega dejanja ter poudarja vidik potreb žrtve v kazenskem postopku. Posebej velja izpostaviti, da so spremembe ZKP (z novelo ZKP-N) in KZ-1 (novela KZ-1C) pripeljale do tega, da imamo skozi celoten postopek (torej – predkazenski in kazenski postopek, odloženi pregon ter tudi v fazi izvrševanja kazenskih sankcij) zagotovljeno možnost »prepovedi približevanja« žrtvi, kar vključuje tudi komunikacijo prek elektronskih komunikacijskih sredstev (v fazi izvrševanja kazenskih sankcij – navodilo pri pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom, naloga obsojencu, ki je pogojno odpuščen, tudi samo kaznivo dejanje zalezovanja vključuje komunikacijo prek elektronskih sredstev).

Na področju urejanja problematike spolnega nasilja je Slovenija leta 2021 uzakonila načelo soglasja po modelu »ja pomeni ja«. Z novelo Kazenskega zakonika se je spremenila definicija kaznivega dejanja posilstva, ki sedaj določa, da za obstoj kaznivega dejanja posilstva ni več potrebna uporaba sile storilca ali fizični upor žrtve, temveč mora žrtev pred kakršnimkoli spolnim dejanjem s tem soglašati in svojo privolitev konkludentno ali z besedami izraziti. Prav tako so bili narejeni pomembni premiki na področju zaščite otrok. Leta 2021 je bil sprejet Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke, ki celovito in sistemsko uredi obravnavanje mladoletnih oškodovancev. Eden od glavnih ciljev omenjenega zakona je odpraviti nepotrebno sekundarno viktimizacijo žrtev oziroma stisko mladoletnih prič in vsem otrokom nudi usklajen in učinkovit odziv na pravni osnovi. To bo doseženo z multidisciplinarnim in medinstitucionalnim pristopom. Glavni namen hiše za otroke Barnahus je usklajevanje sočasnih kazenskih preiskovalnih postopkov in postopkov za zaščito otroka ter podpora otrokom, ki so žrtve ali priče nasilja, v otroku prijaznem in varnem okolju.

Republika Slovenija je zavezana k spoštovanju Splošne deklaracije človekovih pravic, Konvencije o otrokovih pravicah, Konvencije Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin,

Evropske socialne listine, Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja in kaznovanja ter Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov.

Slovenija je pravzaprav podpisnica vseh pomembnejših deklaracij, konvencij in sporazumov, ki urejajo problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Leta 2015 je ratificirala Konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (v nadaljnjem besedilu: Istanbulska konvencija). Istanbulska konvencija je bila sprejeta 7. aprila 2011, v veljavo pa je stopila 1. avgusta 2014.

Istanbulska konvencija je prvi in hkrati najboljše regionalni pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Temeljni cilj konvencije je ustvariti Evropo brez nasilja nad ženskami in nasilja v družini. V ta namen konvencija jasno vzpostavlja povezavo med doseganjem enakosti spolov in odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami. Konvencija je tako izhodišče za različne ukrepe, ki nasilje nad ženskami pravno in dejansko umeščajo v širši okvir boja proti diskriminaciji žensk in doseganja enakosti spolov, predvsem s preprečevanjem in odpravljanjem nasilja nad ženskami in nasilja v družini, s prispevanjem k odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in zagotavljanjem dejanske enakosti spolov, z oblikovanjem celostnega pristopa k oblikovanju, izvajanju in spremljanju politik in ukrepov za zaščito in podporo žrtvam nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter s spodbujanjem sodelovanja v boju proti tovrstnemu nasilju na državni in mednarodni ravni. Države pogodbenice obvezuje k celostnemu pristopu obravnave nasilja, ki vključuje preprečevanje nasilja, zaščito in podporo žrtev, pregon storilcev ter celovito in koordinirano ukrepanje. Da je bilo sprejetje konvencije nujen korak v smeri celovitejše in učinkovitejše obravnave nasilja v družini, dokazuje tudi najnovejša študija Evropskega inštituta za enakost spolov. Študija je pokazala, da je problem tovrstnega nasilja najprej problem človekovih pravic žensk, zato je osnovni namen ukrepov seveda preprečevanje nadaljnjih kršitev teh pravic, saj ima to hude posledice za ženske in posledično za vso družbo.

Svet Evrope je 12. oktobra 2021 objavil prvo Poročilo o uresničevanju določil Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) v Republiki Sloveniji. Poročilo izpostavlja številne pozitivne zakonske ukrepe in ukrepe politik, ki so jih izvedli slovenski organi in dokazujejo njihovo jasno zavezanost k odpravi nasilja nad ženskami zaradi spola. Skupina GREVIO je ugotovila, da so slovenski organi dosegli velik napredek pri oblikovanju celovitega zakonskega in institucionalnega okvira ter okvira politik na področju preprečevanja nasilja v družini. Ob priznanju pozitivnega napredka na področju nasilja v družini in kazenske zakonodaje pa poročilo tudi poudarja, da je manj pozornosti, financiranja in politične podpore usmerjene k drugim oblikam nasilja nad ženskami, ki jih obravnava konvencija. Zato je eno od priporočil skupine GREVIO, da se mora Slovenija v prihodnje na vse oblike nasilja nad ženskami odzvati na celosten način, pri čemer je sprejetje novega obsežnega strateškega dokumenta, ki obravnava vse oblike nasilja nad ženskami, ključ do doseganja tega cilja. Skupina GREVIO je opazila tudi druga področja, na katerih je potrebno izboljšanje z namenom doseganja višje ravni skladnosti z zahtevami Istanbulske konvencije, ki pa se nanašajo predvsem na spolno nevtralen pristop zakonskih določb in političnih dokumentov, ki obravnavajo nasilje nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Po mnenje skupine GREVIO je potrebnega več truda,

da bi ukrepi naslavljali različne oblike nasilja nad ženskami (vključno z nasiljem v družini), kot s spolom povezan pojav.

Slovenija je naredila velik napredek tudi na področju zaščite otrok pred nasiljem. Sprejela je Konvencijo o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (t. i. Lanzarotsko konvencijo), ki je začela veljati 1. januarja 2014. Konvencija je eden ključnih instrumentov Sveta Evrope na področju boja proti spolnemu izkoriščanju otrok in celovito ureja tovrstno problematiko, vključno z inkriminacijo vseh vrst spolnih deliktov, storjenih nad otroki, pregonom storilcev in zaščito žrtev.

Področje preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami predstavlja pomemben del družinske politike in politike enakosti spolov. Za urejanje tovrstne problematike je izjemno pomemben pristop, ki nikakor ne sme izhajati iz ideje, da je nasilje v družini ali nad ženskami individualen problem posamezne družine in/ali ženske. Poleg naslavljanja individualnih travmatičnih izkušenj žrtev nasilja je potrebno namreč problematiko nasilja vedno obravnavati tudi kot splošen družbeni problem in kot javno vprašanje. Zato je pomembna naloga države, da nasilje preprečuje, skrbi za preventivo in ozaveščanje, hkrati pa zagotavlja ustrezne ukrepe za zaščito, obravnavo in oskrbo žrtev nasilja. Pri tem pa ne sme pozabiti na delo s povzročitelji nasilja.

Preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja nad ženskami je bilo eno izmed prioritetenih področij Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020, ki je vključevalo ukrepe za doseganje ničelne strpnosti do nasilja nad ženskami. Nasilje nad ženskami je bilo v resoluciji opredeljeno kot ena najbolj razširjenih kršitev človekovih pravic in oblika diskriminacije na podlagi spola, ki izhaja iz neenakovrednih družbenih odnosov med spoloma, ogroža zdravje, dostojanstvo, varnost in avtonomijo žrtev, ki so mu izpostavljene, ter predstavlja oviro za polno sodelovanje žensk v gospodarskem, družbenem, političnem in kulturnem življenju. V pripravi je nova Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za obdobje 2022-2030, ki bo na področju preprečevanja nasilja nad ženskami zasledovala predvsem naslednje cilje: krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za učinkovitejšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami; celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva; boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola; zagotavljanje varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola.

V zadnjem obdobju so bili izvedeni številni ukrepi, ki prispevajo k izboljšanju celostne obravnave žrtev nasilja v družini ter nastanitveni socialnovarstveni programi za žrtve nasilja v družini in nad ženskami. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013 – 2020 je celo presegla zastavljene cilje. Povečalo se je število krznih centrov za žrtve nasilja, materinskih domov in varnih hiš. Prav tako se je okrepila mreža socialnovarstvenih programov za preprečevanje nasilja - povečalo se je število svetovalnih in informativnih programov, programov za povzročitelje nasilja ter programov za celovito obravnavno, celostno pomoč in podporo žrtvam spolne zlorabe. Pri programih telefonskega svetovanja je pomembno izpostaviti, da je s 1. januarjem 2021 na voljo svetovalna linija 24/7,

ki jo v okviru socialnovarstvenih programov izvaja Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami so bile v zadnjih letih izvedene številne preventivne dejavnosti ozaveščanja za strokovno in širšo javnost. Med letoma 2014 in 2015 je potekala dvoletna nacionalna kampanja Vesna – živeti življenje brez nasilja. Najpomembnejša cilja kampanje sta bila opozarjanje na problematiko nasilja nad ženskami in deklicami, ozaveščanje žensk z izkušnjo nasilja (in potencialnih žrtev) ter strokovne in širše javnosti. Od 2017 do 2019 je potekal tudi projekt Odklikni – ustavi spletno nasilje in nadlegovanje nad ženskami in dekleti, katerega namen je bil nadgraditi obstoječe nacionalne dejavnosti za preprečevanje spletnega nasilja z vključitvijo vidika spola v gradiva, izobraževanja in izobraževalne module ter priporočila in ukrepe. Rezultati obeh projektov so bili usmerjeni tudi v ozaveščanje splošne javnosti, nastali so promocijski spoti, zloženke, plakati, e-plakati ipd. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) vsa leta sofinancira tudi številne projekte in programe nevladnih organizacij s področja obravnave in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami. V 2019 je bila prevedena in natisnjena tudi zloženka Sveta Evrope in Evropske komisije Kaj je Istanbulska konvencija? Komu je namenjena? Zakaj je pomembna?, z namenom ozaveščanja splošne javnosti o pomembnosti Istanbulske konvencije in pridobivanju politične podpore za polno implementacijo njenih določb. Prav tako so bile natisnjene štiri zloženke s konkretnimi informacijami in napotki za žrtve in povzročitelje nasilja (Informacije za osebe z izkušnjo nasilja, Ukrep prepovedi približevanja, Informacije za osebe, ki povzročajo nasilje ter Ukrepi za zagotovitev varnosti – brezplačna pravna pomoč in naloge CSD). Uspešno so bili izvedeni tudi številni, h konkretnim ciljnim skupinam usmerjeni projekti. Ministrstvo za zdravje je s ciljem uveljavitve določil Zakona o preprečevanju nasilja v družini na področju zdravstvene dejavnosti ter povečanja znanja in kompetenc zdravstvenih delavcev pri delu z žrtvami nasilja v družini izvedlo obsežen izobraževalni projekt z naslovom Prepoznava in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti (POND). Posebno pozornost izobraževanju na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini namenja tudi Policija, ki ima že vzpostavljen sistem rednega izobraževanja za policiste in policistke, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Uspešen je tudi njihov projekt usposabljanja multiplikatorjev za obravnavo nasilja v družini ter nadgradnja izobraževanj preko sistema izobraževanja na daljavo. Za redno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev in delavk v vzgoji in izobraževanju s področja problematike nasilja skrbijo tudi na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje (v nadaljnjem besedilu: MVI), kjer je Zavod RS za šolstvo zasnoval program usposabljanja Spodbudno in varno učno okolje z namenom podpreti učitelje in druge strokovne delavce v šolstvu za sistematičen pristop h krepitvi odnosne kompetence, čustvene in socialne pismenosti ter vključujoče klime na ravni razreda in šole. V okviru Zavoda Republike Slovenije za šolstvo je bila ustanovljena tudi delovna skupina, ki je pripravila Navodila s priložnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Ta je zaposlenim v vzgojno-izobraževalnih zavodih v pomoč pri razumevanju medvrstniškega nasilja ter ustreznega in učinkovitega odziva nanj.

K boljšemu in učinkovitejšemu delu z žrtvami nasilja so torej pomembno pripomogli programi pomoči žrtvam ter izobraževanja in usposabljanja za policijo, CSD, zdravstveno osebje, nevladne organizacije, pedagoški in svetovalni kader, ki se srečujejo z različnimi oblikami nasilja. Pri teh dejavnostih je imelo pomembno vlogo sodelovanje državnih institucij z nevladnimi organizacijami. Izvedene dejavnosti so pripomogle k izboljšanju sistemske

obravnave žrtev nasilja v družini in povzročiteljev nasilnih dejanj s posebnim poudarkom na zaščiti ranljivih družbenih skupin, hkrati pa so okrepile medresorsko in interdisciplinarno sodelovanje.

Nenazadnje pa je potrebno izpostaviti tudi gibanje #jztudi (#metoo), ki je 2018 zasejalo globalni upor žensk proti spolnemu nasilju. Pobuda #jztudi je ob močni podpori nevladnih organizacij zaživela tudi v Sloveniji. Ženskam in dekletom je tudi pri nas omogočila, da prvič v takem številu javno spregovorijo o svojih zgodbah sistematične mizoginije ter opozorijo na pogosto dolgoletno in sistematično poniževanje, nasilništvo, spolno nasilje in zastraševanje v svojem poklicnem ali javnem življenju.

2. Koncept, cilji in temeljna prednostna področja

Namen Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2023-2028 (v nadaljnjem besedilu: resolucija) je prepoznati ključna področja, pri katerih zaznavamo pomanjkljivosti oziroma slabše delovanje in bi bile potrebne spremembe, ter opredeliti cilje in ukrepe s katerimi bomo dosegli izboljšave.

Pri opredelitvi ciljev in ukrepov smo imeli v mislih omejeno obdobje trajanja resolucije - Zakon o preprečevanju nasilja v družini namreč določa trajanje resolucije, in sicer za dobo šestih let -, zato smo skrbno premislili prioritete in jih opredelili toliko, koliko jih je mogoče realizirati v danem obdobju. Resolucija opredeljuje tudi kazalnike za spremljanje izvajanja resolucije ter izvajalce posameznih ukrepov. Spremljanje izvajanja resolucije je dolžnost vseh resorjev, ki so nosilci posameznih ukrepov. Enkrat letno resorji posredujejo poročilo o uresničevanju ciljev resolucije in izvedbe ukrepov resornemu ministrstvu.

Ključne spremembe, ki jih bomo dosegli z realizacijo ciljev in pripadajočih ukrepov po preteku trajanja resolucije, obsegajo tako krepitev in dvig kakovosti programov s področja nasilja v družini in drugimi oblikami nasilja nad ženskami, izboljšano zaščito, obravnavo in položaj žrtev tovrstnega nasilja, (še) večjo strokovnost osebja, ki se pri svojem delu srečuje s problematiko nasilja v družini in nad ženskami, boljšo ozaveščenost družbe o ničelni toleranci do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, izboljšane predpise na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, kot tudi izboljšave na področju spremljanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter boljšo organiziranost referenčnih področij. Cilji, ki smo si jih zastavili, so skladni s temeljnimi evropskimi smernicami na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nad ženskami ter priporočili Skupine GREVIO o zakonodajnih in drugih ukrepih za uveljavitev določil Istanbulska konvencija. Z izvajanjem resolucije želimo doseči naslednje strateške cilje:

1. Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami
2. Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike

3. Visoko strokovno usposobljeni strokovni delavci/delavke in strokovnjaki/strokovnjakinje, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja
4. Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju ter preventivno delovanje
5. Izboljšani/posodobljeni/nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami in pomoči žrtvam tovrstnega nasilja z vključitvijo vidika spola
6. Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami
7. Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepljeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov

Resolucija sledi medsektorskemu pristopu oziroma konceptu, saj so na ta način na prvem mestu vsebinska področja in ne sektorska razdelitev področij. Resolucija tako spodbuja medsektorsko sodelovanje, kjer se najboljše rešitve iščejo znotraj posameznega vsebinskega sklopa, vsi sodelujoči pri pripravi strateškega dokumenta (posamezni resorji, vladne službe in nevladne organizacije) pa so tako spodbujeni, da presežejo sektorsko delovanje in se bolje povezujejo. Usklajeno medsektorsko in medinstitucionalno sodelovanje je namreč bistvenega pomena za učinkovito delo na področju preprečevanja/obrnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter večjo zaščito žrtev tovrstnega nasilja.

Spodnja podpoglavja (od 3.1 do 3.7) nosijo naslove temeljnih zastavljenih ciljev resolucije. Vključujejo krajše vsebinske predstavitve, hkrati pa osvetlujejo nekatere ključne izzive na posameznih področjih. Zaradi obsežnosti tematike in lažjega pregleda, so pod besedilom konkretni ukrepi tabelarično predstavljeni. Potrebno je izpostaviti, da vsebinske opredelitve problematike niso povsem skladne z umestitvijo ukrepov v sklop določenega cilja. Posamezne ukrepe bi namreč zlahka umestili pod več ciljev (npr. problematiko spolnega nadlegovanja je moč umestiti pod cilj izboljšanje predpisov ter izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev), hkrati pa so posamezni vsebinski sklopi tako široki, da jih je bilo potrebno razdeliti na več ukrepov (ki spadajo pod različne cilje), opisali pa smo jih zgolj pri enem podpoglavju. Ravno tako je treba poudariti, da so določene vsebinske predstavitve razmeroma kratke, in sicer iz dveh razlogov: (1) resolucija želi dati večji poudarek usmerjenosti naprej, torej zastavljenim ciljem in ukrepom, s katerimi bomo izboljšali področje preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, (2) gre za kompleksno in nekoliko razdrobljeno področje, ki ga pokriva in obravnava več predpisov in s podrobnimi vsebinskimi opisi se ne bi mogli izogniti ponavljanju.

Opredeljeni ukrepi za doseganje ciljev resolucije so del politike preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami in se bodo usklajeno izvajali na vseh resorjih, zadolženih za naslavljanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Ukrepi so v veliki meri vezani na načrtovane politike resornega ministrstva, v določenem obsegu pa bodo zadevali tudi druga področja, ki so v pristojnosti posameznih ministrstev, služb Vlade RS, lokalnih skupnosti in drugih deležnikov. Ministrstva in vladni organi bodo ukrepe iz te resolucije vključili v svoje programe in dejavnosti, hkrati bodo v svoje politike integrirali temeljne cilje. Na nekaterih področjih bo za izvajanje ukrepov treba predvideti posebne dejavnosti, za katere

bodo ministrstva v okviru svojih proračunov namenila sredstva. Finančna sredstva za vse ukrepe, navedene v resoluciji, se bodo zagotavljala iz enega navedenega vira ali več teh: državni proračun, proračuni lokalnih skupnosti in sredstva Evropske unije. Dinamika uvedbe ukrepov bo odvisna od proračunskih zmožnosti. Resorji si bodo prizadevali za vse ukrepe, ki bi morda zahtevali dodatna sredstva, le-ta zagotoviti v okviru svojih finančnih načrtov s prerezporeditvami oziroma s povečanjem učinkovitosti pri izvajanju ukrepov.

3. Cilji, ukrepi, kazalniki, nosilci

3.1. Raznoliki, trajni, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami

Sistem socialnega varstva v Sloveniji zagotavlja uporabnicam in uporabnikom različne oblike pomoči. Posameznice in posamezniki, ki se znajdejo v stiski, povezani z nasiljem, lahko poiščejo pomoč v okviru mreže javne službe socialnovarstvenih storitev. Te izvajajo javni socialnovarstveni zavodi in druge pravne in fizične osebe, ki si pridobijo koncesijo ali dovoljenje za delo. Storitve v sistemu socialnega varstva dopolnjujejo socialnovarstveni programi na področju preprečevanja nasilja, ki vključujejo programe materinskih domov, varne hiše, zatočišča, krizne centre, informiranje in svetovanje, obravnave žrtev spolnega nasilja, obravnave povzročiteljev nasilja, telefonsko svetovanje, celostno obravnavo žrtev nasilja med invalidi, preventivne programe na področju preprečevanja nasilja nad starejšimi in druge programe, ki jih poleg javnih zavodov izvajajo tudi nevladne organizacije in druge pravne osebe, ki so opredeljene v javnem razpisu. Površen vtis, da je država pri reševanju različnih stisk družin, otrok in posameznikov preveč pasivna in da namesto nje nalogo opravljajo izvajalci socialnovarstvenih programov, je tako napačen, saj država že od leta 1993 preko vsakoletnih javnih razpisov redno sofinancira javne in razvojne socialnovarstvene programe in tako načrtno rešuje raznolike (socialne) stiske različnih kategorij ljudi. Izkazalo se je, da se v socialnovarstvenih programih praviloma lažje in predvsem hitreje odzivajo na značilnosti okolja ter potrebe uporabnic in uporabnikov, ki jim zagotavljajo različne oblike pomoči. MDDSZ vsako leto pripravi javni razpis za izvajanje socialnovarstvenih programov, s katerim poizkuša slediti prepoznanim potrebam na terenu (novi programi ali nadgradnja obstoječih programov). Poudariti je treba, da tako javni zavodi kot tudi nevladne organizacije, ki izvajajo socialnovarstvene programe na področju preprečevanja nasilja zelo dobro opravljajo svojo nalogo in so v veliko pomoč pri prepoznavanju potreb na omenjenem področju. Za izvajanje javnih socialnovarstvenih programov je pogoj strokovna verifikacija programov, prav tako se programi vključeni v enotno evalvacijo pri Inštitutu Republike Slovenije za socialno varstvo. Njihovo financiranje zagotavljajo država in/ali lokalna skupnost, uporabniki ali drugi zainteresirani subjekti. Socialnovarstvene programe natančneje opredeljujeta Zakon o socialnem varstvu in Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022 – 2030.

V letu 2021 je MDDSZ sofinanciralo 35 socialnovarstvenih programov namenjenih preprečevanju nasilja, od tega 12 svetovalnic, 21 nastanitvenih programov, en program preventive in en program telefonskega svetovanja. Od omenjenih programov je 34 javnih socialnovarstvenih programov (vključenih v sedemletno sofinanciranje) ter en razvojni

socialnovarstveni program (vključenih v enoletno sofinanciranje). V sklopu nastanitvenih programov MDDSZ sofinancira osem materinskih domov (10 enot), 13 varnih hiš (19 enot), zatočišč in kriznih centrov. Poleg nastanitvenih programov MDDSZ sofinancira še 12 informativnih in svetovalnih programov (svetovalnic za žrtve nasilja), en program, ki so usmerjeni v preventivo pred nasiljem nad starejšimi in en program telefonskega svetovanja za žrtve nasilja. Trije programi so namenjeni tudi celoviti obravnavi, celostni pomoči in podpori žrtvam spolne zlorabe in en program za povzročitelje nasilnih dejanj. Seznam sofinanciranih socialnovarstvenih programov je vsako leto posodobljen ter javno objavljen, MDDSZ pa redno izdaja tudi knjižico z naslovom Mreža socialnovarstvenih programov, programov za invalide in programov v podporo družini, ki je na voljo na CSD-jih in številnih referenčnih nevladnih organizacijah.

Večina programov na področju preprečevanja nasilja je namenjena ženskam z otroki ali brez otrok, ki so v socialni/bivanjski/materialni stiski in potrebujejo svetovanje, pomoč ter varen in miren prostor, in/ali doživljajo/so doživljale nasilje vseh vrst, neredko pa imajo tudi težave v duševnem zdravju. V letu 2021 je bilo v glavne programe vključenih 82 % oz. 7.500 žensk, med mladoletnimi uporabniki pa je delež po spolu bolj enakomerno porazdeljen, vključenih je bilo 4,9 % deklic in 4,2 % fantov. Svetovalni programi nudijo pomoč tudi odraslim moškim. Ciljna skupina uporabnikov in uporabnic programa preventive so trenutno zlasti starejši, predvsem tisti, ki so odvisni od domače oskrbe in imajo ozko socialno mrežo ter tisti, ki imajo v družini starejšega človeka.

Glede regijske pokritosti s programi za preprečevanje nasilja v družini in drugih oblik nasilja, ki jih sofinancira MDDSZ, ugotavljamo, da so bili nastanitveni programi uporabnikom in uporabnicam na voljo v skoraj vseh regijah, z izjemo zasavske in primorsko-notranjske regije. Program preventive je bil na voljo v petih regijah: savinjski, koroški, jugovzhodni Sloveniji, osrednjeslovenski in gorenjski. Program telefonskega svetovanja pa se je izvajal v savinjski in osrednjeslovenski regiji, vendar je bil dostopen uporabnicam in uporabnikom iz celotne Slovenije. Svetovalnice so bile na voljo skoraj v vseh regijah, z izjemo zasavske in primorsko-notranjske regije.

V vse programe za preprečevanje nasilja v družini in drugih oblik nasilja je bilo v letu 2021 v glavni program vključenih 11.000 uporabnikov in uporabnic. V programih je bilo na voljo 432 ležišč za začasno nastanitev uporabnikov in uporabnic ter njihovih otrok. V letu 2021 so programi za preprečevanje nasilja pridobili skupaj 5.600.000,00 EUR, MDDSZ jim je namenil 3.500.000,00 EUR, kar predstavlja slabi dve tretjini vseh pridobljenih sredstev v letu 2021. Petino sredstev so prispevale občine, delež ostalih sofinancerjev pa je bil bistveno nižji. V letnih evalvacijah programov ugotavljamo potrebo po povečanju sredstev za sofinanciranje programov, saj se število uporabnic in uporabnikov iz leta v leto povečuje in ponekod (znatno) presega normative. V skladu s povečanjem števila in specifičnih potreb uporabnikov in uporabnic bi bilo potrebno zagotoviti več sredstev za razvoj novih programov in dodatnih storitev ter za strokovni razvoj zaposlenih in prostovoljcev.

V okviru socialnovarstvenih programov se financirajo in izvajajo številni in raznoliki programi na področju preprečevanja nasilja v družini in drugih oblik nasilja, ki pa se morajo nenehno prilagajati dejanskim potrebam na terenu. To je pokazala tudi epidemija Covid-19. Potrebno je vedeti, da gre za živo področje in se potrebe skozi čas spreminjajo, zato je ključno dobro sodelovanje z izvajalci socialnovarstvenih programov (po večini nevladne organizacije),

ki prenesejo povratne informacije s terena, hkrati pa je pomemben tudi sistem kakovostne evalvacije teh programov. Izvajalci socialnovarstvenih programov, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja, so opozorili, da so se pojavile potrebe po nekaterih novih, specializiranih socialnovarstvenih programih. Opažajo manko programov za postopen prehod žrtev iz nastanitvenih programov v domače okolje, nastanitvenih programov za brezdomne ženske, po namestitvah, ki bi bile specializirane (ženske z otroki, ki imajo težave v duševnem zdravju, ženske, ki imajo težave povezane z uživanjem drog in druge), programov za dolgotrajnejšo bivanje, nastanitvenih programov za ženske brez otrok, svetovalnih programov za ženske žrtve nasilja, ki so hkrati tudi povzročiteljice nasilja, programov za delo s starši in programov za učenje vzgoje brez nasilja, specializiranih programov za moške, ki povzročajo spolno zlorabo otrok, specializiranih programov za preprečevanje in zmanjševanje nasilništva, prav tako je premalo preventivnih programov.

V prihodnosti bi bilo treba oblikovati in vzpostaviti več programov za posebej ranljive skupine žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami – npr. za starejše ženske, romske otroke, romske ženske in dekleta, migrantke, invalidke, kjer se kaže tudi potreba po okrepitvi nekaterih namestitvenih kapacitet, ki bi bile prilagojene osebam s posebnimi potrebami. Pri tem je pomembno, da se v izogib (še večje) segregacije ranljivih skupin tovrstni programi integrirajo v obstoječe. Nadalje bi bilo treba mrežo določenih socialnovarstvenih programov razpršiti, da bodo posamezni programi enako dostopni uporabnikom in uporabnicam v vseh regijah po Sloveniji, saj nekaterim uporabnikom in uporabnicam določene storitve programov v lastni regiji niso dostopne oz. so jim dostopne zgolj prek telefona.

Potrebno bi bilo vzpostaviti specializirane ekipe v kriznih centrih, ki bi bile usposobljene za delo z žrtvami spolnega nasilja ter razviti protokol, ki bi obravnaval to obliko nasilja in urejal ustrezno podporo žrtvam.

Pri zasledovanju različnih potreb uporabnikov in uporabnic so poleg socialnovarstvenih programov za žrtve pomembni tudi drugi programi, namenjeni specifičnim ciljnim skupinam, ki pa se prav tako osredotočajo na preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami kot so denimo programi za povzročitelje, ki imajo težave z odvisnostmi, programi za povzročitelje s težavami v duševnem zdravju ipd. Ocenjujemo, da tovrstnih programov v Sloveniji primanjkuje, zato bi jih bilo treba okrepiti oziroma vzpostaviti. Izvajalci socialnovarstvenih programov opozarjajo tudi na pomanjkanje učinkovitih in sistematičnih preventivnih programov v različnih sferah, ki bi že otroke in mladostnike, pa tudi njihove starše, učili spoštovanja, enakosti in nenasilnega reševanja konfliktov. Potrebni pa bi bili tudi preventivni programi za starše, ki bi naslavljali zanemarjenje in slabo ravnanje z otroki. Natančneje bi bilo treba raziskati tudi problematiko prisilnih in zgodnjih porok mladostnic in mladostnikov.

V omejenem obsegu se vsebine, vezane na preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami in dekleti, izvajajo tudi v okviru programov v podporo družini (ki jih sofinancira MDDSZ) ter v okviru večgeneracijskih centrov (ki se financirajo iz programa Evropskega socialnega sklada in proračuna RS) ter v okviru letnega javnega razpisa za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških (ki ga sofinancira MDDSZ). Pri tem je treba poudariti, da ne gre za celovite programe preprečevanja in obravnave nasilja, temveč zgolj za krajše vsebinske sklope, ki so namenjeni predvsem preventivi.

Varovalne dejavnike pred nasiljem v družini preko programov primarne preventive duševnega zdravja krepi tudi Ministrstvo za zdravje, ki redno sofinancira dejavnosti in

programe s področja duševnega zdravja mladostnikov in odraslih. V sklopu prenovljenega programa Priprave na porod in starševstvo pa pozornost namenjajo tudi komunikaciji med partnerjema, duševnemu zdravju v ob porodnem obdobju in psihološkim potrebam otroka.

Slovenija ima široko in raznoliko mrežo različnih programov preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, vendar je potrebno to mrežo nenehno vzdrževati in dograjevati, hkrati pa je treba tudi razvijati nove programe, ki bodo odgovarjali na novonastale potrebe.

1. CILJ: Raznoliki, kakovostni in široko dostopni socialnovarstveni in drugi programi pomoči in zaščite žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter programi namenjeni povzročiteljem nasilja v družini in nasilja nad ženskami			
	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	Razpršiti in okrepiti mrežo socialnovarstvenih programov za pomoč žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami, ki bo omogočala enako geografsko dostopnost do programov ter bolj specializirano podporo konkretnim ciljnim skupinam z različnimi osebnimi okoliščinami.	Vrsta in število na novo vzpostavljenih programov oz. nadgrajenih obstoječih programov (po letih) Prikaz geografske razporejenost programov po Sloveniji	MDDSZ
2.	Posodobitev zasnove socialnovarstvenih programov na način, da se bodo ti prilagodili aktualnim stiskam in težavam populacije.	Posodobljen javni razpis za sofinanciranje socialnovarstvenih programov	MDDSZ
3.	Postopen prehod nekaterih javnih socialnovarstvenih programov v mrežo javne službe.	Sistemsko urejeno financiranje javnih socialnovarstvenih programov	MDDSZ
4.	Ohranitev dostopnosti programov za različne potrebe vseh žrtev nasilja z ohranitvijo stabilnega sofinanciranja programov, ki ne bodo vključeni v javno mrežo.	Število nastanitvenih programov, ki niso vključeni v javno mrežo	MDDSZ
5.	Razpršiti in okrepiti programe psihosocialne pomoči otrokom in mladostnikom in mladostnicam, žrtvam nasilja v družini in nasilja nad dekleti (vključno s prisilnimi porokami).	Vrsta in število na novo vzpostavljenih programov oz. nadgrajenih obstoječih programov (po letih)	MDDSZ
6.	Razpršiti in okrepiti mrežo socialnovarstvenih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, da bo omogočala enako geografsko dostopnost do programov ter večjo kakovost dela (več svetovalcev in svetovalk).	Število na novo vzpostavljenih programov (po letih) Število svetovalcev in svetovalk zaposlenih v programih za povzročitelje nasilja na uporabnika	MDDSZ
7.	Razvoj specializiranih programov za povzročitelje nasilja v družini in nasilja nad ženskami (npr. razvoj programov za otroke, ki povzročajo nasilje, programov za mladostnike, ki povzročajo nasilje nad vrstniki_cami, programov za povzročitelje_ice spolnega nasilja, programov za Rome)	Vrste in število programov (po letih)	MDDSZ

8.	Analiza potreb novih programov pomoči žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter vzpostavitev le teh (programi za ranljive skupine z različnimi osebnimi okoliščinami).	Pripravljena analiza potreb v okviru spremljanja socialnovarstvenih programov Vrste in število novih programov (po letih)	MDDSZ IRSSV
9.	Širitev obstoječih programov na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami (npr. treningi starševskih veščin za preprečevanje nasilja in zanemarjanja otrok, svetovanje in podpora na področju sostarševstva).	Vrste in število novih programov (po letih)	MZ MDDSZ
10.	Okrepitev storitve pomoč družini za dom.	Število strokovnih delavcev na število družin	MDDSZ
11.	Okrepiti nadzor nad izvajanjem socialnovarstvenih programov na področju preprečevanja nasilja v družini in nad ženskami.	Število nadzorov	MDDSZ
12.	Zagotoviti trajno delovanje nacionalne 24/7 zaupne, anonimne, brezplačne telefonske linije za pomoč žrtvam vseh oblik nasilja nad ženskami (svetovanje, krizna podpora in napotitev, ustrezno upoštevanje jezikovne ovire, zagotoviti kadrovske krepitve).	Vzpostavljena trajna linija	MDDSZ
13.	Vzpostavitev novega kriznega centra za otroke.	Vzpostavljen krizni center za otroke	MDDSZ
14.	Ponovna zagotovitev izvajanja kriznih namestitev za starejše žrtve nasilja in odrasle žrtve nasilja s posebnimi potrebami v domovih za starejše.	Število namestitev žrtv nasilja v domove za starejše (po letih)	MDDSZ
15.	Razviti in zagotoviti financiranje programov za pomoč osebam s težavami v duševnem zdravju – žrtvam nasilja, ki potrebujejo razširjeno strokovno pomoč z aktivnim in stalnim sodelovanjem zdravstvenih služb (centri za duševno zdravje v sodelovanju s socialnovarstvenimi programi)	Navedba programov	MDDSZ MZ
16.	Zagotovitev bivalnih enot namenjenih začasnemu reševanju stanovanjskih potreb ranljivih ciljnih skupin.	Število vzpostavljenih enot	MDDSZ
17.	Vzpostavitev večnamenskih romskih centrov.	Vzpostavljeni večnamenski romski centri	MDDSZ
18.	Vzpostavitev večgeneracijskih centrov, ki bodo v okviru svojega programa pokrivali tudi vsebino nasilja v družini in nasilja nad ženskami	Vzpostavljeni večgeneracijski centri	MDDSZ

3.2. Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike

Slovenija je na področju izboljšanja obravnave, položaja in zaščite žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami v zadnjem desetletnem obdobju naredila velik korak naprej. Sprejela in posodobila je ustrezno zakonodajo ter sprejela, ratificirala in implementirala vse pomembne deklaracije, konvencije in sporazume, ki urejajo omenjeno problematiko.

Pomemben napredek na področju večje zaščite žrtev nasilja v družini predstavlja sprejet samostojen zakon, ki obravnava problematiko nasilja v družini – Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008), ki je bil oktobra 2016 tudi posodobljen. Novela je vključevala razmeroma veliko sprememb, kar ni neobičajno, saj je šlo za prvo posodobitev tega zakona. Navadno se namreč izkaže, da so prav prve posodobitve najboljše, kajti šele po nekaj letih uporabe zakona se pokažejo pomanjkljivosti oziroma razkorak med določili in prakso/izvajanjem zakona.

Spremembe so zadevale predvsem sledeča področja: dopolnitev opredelitve nasilja v družini (tako v smislu razširitve obstoječih definicij kot v smislu dodajanja novih oblik nasilja v družini, kot je npr. zalezovanje), razširitev opredelitve družinskih članov (npr. dodale so se osebe, ki so v partnerskem razmerju, ne glede na to ali živijo v skupnem gospodinjstvu, novi partnerji družinskih članov, tudi, če je razmerje ali skupnost že prenehala), natančnejša določitev možnosti ukrepanja pristojnih organov (policije in sodišč), jasnejša ureditev postopkov policije in postopkov pred sodiščem, razširitev nabora možnih ukrepov sodišč, zlasti takšnih za zaščito otrok (npr. prepoved izdaje osebnih dokumentov, prepoved prehoda državne meje z otrokom), podaljšanje trajanja nekaterih ukrepov, spremembe na področju prepustitve stanovanja v skupni uporabi, eksplicitna prepoved telesnega kaznovanja otrok, dolžnost obvezne prijave suma nasilja za osebe, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase, spremembe na področju spremljevalca žrtve, oprostitev sodne takse (za žrtev) za vse postopke po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, večje varovanje podatkov o žrtvi, eksplicitna prepoved uporabe alternativnih oblik reševanja sporov v primerih nasilja v družini in številne druge spremembe. Glavno vodilo vseh teh sprememb je bilo večja zaščita žrtev ter izboljšanje sistemske ureditve področja preprečevanja in boja proti nasilju v družini.

V luči pomembnih mednarodnih dokumentov, ki posebno pozornost namenja žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami, smo že izpostavili Istanbulske konvencije, ki je prvi in hkrati najboljše mednarodno pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Osnovni cilj konvencije je ustvariti Evropo brez nasilja nad ženskami in nasilja v družini. S sprejemom tega pomembnega mednarodnega dokumenta s področja varstva človekovih pravic in boja proti diskriminaciji žensk se je Slovenija pridružila skupini najnaprednejših držav, ki so konvencijo že ratificirale. S tem je pokazala svojo trdno zavezo, da naredi velik korak naprej pri preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Aprila 2016 je bila s sklepom vlade ustanovljena vladna Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja Istanbulske konvencije. Medresorska delovna skupina je odgovorna za usklajevanje, izvajanje, spremljanje in vrednotenje politik in ukrepov za preprečevanje vseh oblik nasilja in boj proti njim, ki jih zajema področje Istanbulske konvencije. Svet Evrope je oktobra 2021 objavil prvo poročilo skupine GREVIO o uresničevanju določil Istanbulske konvencije v Republiki Sloveniji. Predlogi priporočil so ustrezno vključeni v pričujočo resolucijo.

Slovenija je v svoj pravni red implementirala tudi pomembno Direktivo o pravicah žrtev, ki med drugim žrtvam kaznivih dejanj zagotavlja jasne pravice dostopa do informacij in sodelovanja v kazenskem postopku ter prejetja podpore in zaščite, prilagojene njihovim potrebam. Poleg tega zagotavlja opredelitev ranljivih žrtev, kot so otroci, žrtve posilstva ali osebe z ovirami, ki lahko med kazenskimi postopki prejmejo dodatno zaščito. Del Direktive o pravicah žrtev je bil leta 2019 implementiran v nov Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N). Ob tem velja izpostaviti, da je ZKP že prej vključeval veliko število pravic in jamstev, ki jih predvideva omenjena direktiva. Novela ZKP-N pa je na sistemski ravni uredila pravice in položaj žrtev v kazenskem postopku, in sicer tako z vidika obveščenost žrtve, varovanja njenih pravic, kot tudi zaščitnih ukrepov (novela ZKP-N posledično predstavlja najbolj obsežno spremembo ZKP od njegovega sprejema pa vse do danes). Med drugim je predvidela obzirno obravnavo žrtev, ki so ranljive, možnost spremstva t.i. zaupne osebe v postopku, individualno oceno vsake žrtve (z vidika njene ogroženosti za maščevanje, ustrahovanje, sekundarno in ponovno viktimizacijo), natančno je uredila informiranje žrtve (tako o njenih pravicah kot tudi o pobegu ali odpustu storilca iz pripora ali zapora), nadalje možnost zaslišanja iz t.i. varne sobe itd. Po sprejemu omenjene novele je bila oblikovana t.i. implementacijska skupina, v katero so bili vključeni vsi relevantni deležniki, vključno s predstavniki nevladnih organizacij in ki je med drugim oblikovala zloženko s pravicami žrtev kaznivih dejanj (natisnjena je bila v več jezikih) ter delovni pripomoček za oceno ogroženosti žrtev kaznivih dejanj zaradi ponovne in sekundarne viktimizacije, maščevanja in ustrahovanja. Na največjih dveh sodiščih (v Ljubljani in Mariboru) sta se oblikovali posebni službi za pomoč in podporo žrtvam kaznivih dejanj, ki so udeleženci sodnih postopkov (največkrat kot priče). Z novelo ZKP-O pa se je uredila še možnost zakritja osebnih podatkov žrtve v postopku. Ob tem velja omeniti, da je ZKP že prej urejal različne zaščitne ukrepe za žrtve (zaslišanje prek videokonference, anonimizacija priče itd.)

Direktiva o pravicah žrtev je bila implementirana tudi v novelo Zakona o socialnem varstvu. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu je vpeljal novo socialnovarstveno storitev - podpora žrtvam kaznivih dejanj, ki jo izvajajo CSD, in katere namen je zagotoviti, da žrtve kaznivih dejanj dobijo ustrezno podporo v obliki svetovanja, posredovanja informacij ter po potrebi ustrezno zaščito in specialistične storitve, če gre za žrtve iz posebej ranljivih skupin. S tem so se v slovenski pravni red prenesle določbe tistih členov Direktive o pravicah žrtev, s katerimi se vzpostavlja brezplačna in dostopna mreža podpore žrtvam kaznivih dejanj ter vpeljujejo storitve podpore v skladu s cilji in namenom Direktivo o pravicah žrtev, ne glede na to, ali je žrtev kaznivo dejanje prijavila ali ne. V Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev se je opredelil standard in normativ izvajanja nove socialnovarstvene storitve - podpora žrtvam kaznivih dejanj. Spremenjen pa je bil tudi Pravilnik o sofinanciranju socialnovarstvenih programov, v katerem je bilo dodano novo področje sofinanciranja, in sicer specialistična podpora žrtvam kaznivih dejanj (če ni zagotovljena s preostalimi socialnovarstvenimi programi), s tem se je omogočilo možnost razvoja socialnovarstvenih programov, namenjenim žrtvam kaznivih dejanj.

Če žrtve nasilja potrebujejo takojšen umik in namestitev v varno okolje, se žrtve (skupaj z otroki) namesti v krizni center za odrasle žrtve nasilja. Krizni center za odrasle žrtve nasilja omogoča kratkotrajno obliko bivanja (do treh tednov). Sprejem je mogoč vse dni v letu, 24 ur dnevno. Med bivanjem se žrtvi ponudijo vključitev v programe, ki so zanje najbolj primerni, se

jim nudim varnost in prvo strokovno pomoč za začetek izstopa iz kroga nasilja. V kolikor je žrtve nasilja otrok in je nujna takojšnja izločitev iz okolja v katerem bivajo, se otroka lahko namesti v krizni center za otroke (če je star do 6 let) ali krizni center za mlade.

Na področju podpore in zaščite žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami nas čakajo še nekateri izzivi, in sicer: (1) sistemska prenova kriznih centrov za odrasle žrtve nasilja, kriznih centrov za otroke in kriznih centrov za mlade. Slednji potrebujejo razširitev pooblastil za intenzivnejšo obravnavo in posebno zaščito; (2) kaže se potreba po prehodnih bivalnih enotah s strokovno podporo, ki bi bile v prehodnem obdobju namenjene žrtvam nasilja in njihovim otrokom po izteku bivanja v varnih hišah in kriznih centrih. Tovrsten program bi zaradi lažjega prehoda med organizirano obliko življenja ter povsem samostojnim življenjem prispeval k postopnemu osamosvajanju žrtev nasilja in njihovih otrok ter navajanju na novo življenje; (3) eliminacija sekundarne viktimizacije, ki žrtve zaradi neprimerne obravnave v institucijah ter v družbi podvrže še dodatnemu trpljenju. Potrebno je zagotoviti še več pozornosti ustrezni podpori ter prijaznejšemu okolju in obravnavi v policijskih in sodnih postopkih; (4) potrebno je odpraviti dolge čakalne vrste za specialistične terapevtske obravnave za žrtve nasilja v družini in nad ženskami; (5) potrebno je zagotoviti celostno obravnavo žrtvi nasilja v jeziku, ki ga razume v vseh postopkih in socialnovarstvenih storitvah, vključno s postopki na CSDjih, zdravstvenih ustanovah, namestitvenih programih in drugih institucijah.

Med priporočili skupine GREVIO je tudi, da naj se v intervencije CSD vključi pristop, ki upošteva spol, in tako obravnava posebne potrebe žrtev vseh oblik nasilja, ki jih zajema Istanbulska konvencija. Vzpostaviti je potrebno namenske programe, katerih cilj je opolnomočenje žrtev, vključno z ekonomsko neodvisnostjo, da se zagotovi njihovo okrevanje, kar bi moralo vključevati dolgoročne stanovanjske rešitve.

Otroci, zaradi svoje odvisnosti od drugih, predstavljajo eno najbolj ranljivih skupin, zato jih je potrebno posebej zaščititi. To še posebej velja za področje nasilja, saj so posledice, ki jih nasilje pusti na otroku navadno izjemno hude in doživljenjske. Tudi pri obravnavi nasilja nad otroki je potrebno zasledovati intersekcijski pristop, saj so otroci ter mladostniki in mladostnice različnih družbenih manjšin še posebej ranljiva skupina. V ta namen skupina GREVIO močno spodbuja slovenske organe, da zagotovijo, da se pravno priznavanje škodljivih učinkov pričevanja nasilju enega od staršev proti drugemu ali kateri koli drugi obliki nasilja, zajeti v konvenciji, prevede v zagotavljanje ustreznega in starosti primerne svetovanja in podpore otroku, pa tudi v njihov dostop do zaščitnih ukrepov za zagotavljanje njihove varnosti, vključno z zagotavljanjem varnih stikov s tistim od staršev, ki povzroča nasilje.

Slovenija je podpisnica Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah in Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo. Prav tako se v Sloveniji uporabljajo evropske direktive o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj. S podpisom in sprejetjem teh dokumentov se je Slovenija tudi zavezala k vrednotam, načelom in postopkom, ki ščitijo interese otroka in se izvajajo na otrokom prijazen način.

Odbor ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje je pripravil smernice (za pravosodne sisteme), ki zagotavljajo spoštovanje in učinkovito izvajanje vseh otrokovih pravic na najvišji možni ravni, upoštevajoč načela udeležbe otroka in raven otrokove stopnje zrelosti ter razumevanja okoliščin primera. Otrokom je torej potrebno v še večji meri zagotoviti

dostop do sodnega varstva in ustrezno obravnavanje v okviru postopkov - starosti primerno, hitro, vestno, prilagojeno in osredotočeno na pravice otrok. Pri tem je potrebno subjektiviteto, možnosti presojanja in odločanja zase priznati tudi otrokom z oviranostmi. Ključno je spoštovanje pravic otrok, vključno s pravico do pravičnega postopka, do sodelovanja in razumevanja postopka in do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, integritete ter dostojanstva.

Z namenom večje zaščite otrok žrtev nasilja je Ministrstvo za pravosodje pripravilo Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke, ki je bil sprejet marca 2021. Glavni namen vzpostavitve Hiše za otroke je hitro in učinkovito ukrepanje v nujnih primerih, izogib vnovični viktimizaciji otroka, pridobitev dokazov, ki so na sodišču priznani in zadostni, da otroka ni potrebno dodatno zasliševati ali ga pošiljati na dodatne zdravniške preiskave. Hiša za otroke je nepristranska institucija, ki na eni strani skrbi za to, da se forenzični intervju opravi na otroku prijazen način v otroku prijaznem okolju, ob prisotnosti podporne osebe, na drugi strani pa se zagotovi tudi pravica do obrambe domnevnega povzročitelja kaznivega dejanja. Ena izmed prednosti obravnave v Hiši za otroke je tudi ta, da ima žrtev zagotovljeno celostno psihološko podporo in svetovanje tudi po zaključku postopka, in sicer tako dolgo, kot je to potrebno.

Vse pozitivne spremembe, ki so se zgodile v zadnjih letih na tem področju že prispevajo k večji zaščiti žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani obravnavi in položaju le-teh. Kljub temu pa ostaja še veliko prostora za izboljšave. Nekatere sistemske in druge pomanjkljivosti bodo odpravljene z realizacijo ukrepov te resolucije.

2. CILJ: Izboljšana obravnava, položaj in zaščita žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter izboljšani postopki (prakse) urejanja te problematike

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	Dvigniti nivo strokovne obravnave žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami na vseh ravneh in v vseh institucijah (CSD, policija, pravosodje, zdravstvo, v okviru izvajanja socialnovarstvenih programov ipd.) na način, da žrtve obravnava strokovnjak/strokovnjakinja s specializiranimi strokovnimi znanji in v skladu s sprejetimi strokovnimi smernicami na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Posodobljene strokovne smernice na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami Število specializiranih strokovnih delavcev/delavk po letih	MDDSZ MNZ – Policija MVI CSD Socialna zbornica MZ NVO
2.	Evalvacija in prenova koncepta delovanja kriznih centrov, s posebnim poudarkom na obravnavi in zaščiti mladih žrtev nasilja (omogočiti krizno namestitvev žrtve skupaj z otrokom (ne glede na spol otroka), ki je starejši od 15 let).	Sprejete Smernice za delo kriznih centrov Število namestitvenih kapacitet za žrtve s sinovi nad 15 let Vzpostavljena evalvacija delovanja kriznih centrov	MDDSZ SCSD CSD NVO
3.	Izboljšati prakse celostne obravnave žrtev spolnega nasilja, spolnih zlorab in prisilnih porok za odrasle žrtve.	Oblikovanje priročnika za obravnavo žrtev spolnega nasilja	MDDSZ CSD MNZ – Policija MP MZ UOIM NVO
4.	Bolj pogosta uporaba prilagojenih prostorov za zaslišanje otrok in odraslih žrtev nasilja (za otroke - če je le mogoče, v Hiši za otroke; za odrasle – v večji meri posluževanje zaslišanja preko videokonference).	Število zaslišanj otrok v varnih sobah in število vseh zaslišanj otrok v primerih nasilja	Sodišča

		Število zaslišanj preko videokonference	
5.	Preučitev možnosti celostne obravnave otrok v Hiši za otroke tudi v civilnih postopkih.	Izvedena analiza	MP
6.	Za vse žrtve nasilja v družini in nasilja nad ženskami in otroki (ki to želijo in potrebujejo) omogočiti pravočasno, različno in brezplačno terapevtsko in/ali psihosocialno pomoč.	Vrste in oblike pomoči Število brezplačnih prilagojenih terapevtskih programov	MZ MDDSZ UOIM
7.	Pripraviti analizo vseh oblik ukrepa prepovedi približevanja v kazenskih in civilnih postopkih in njegovega izvajanja z vidika vpliva na varnost žrtve. Po potrebi sprejeti ustrezne ukrepe.	Izvedena analiza izvedbe Sprejeti ukrepi	MDDSZ (IRSSV) MP MNZ – Policija Sodišča (za posredovanje podatkov in morebitne konzultacije)
8.	Znotraj sistemov socialnega varstva ter policije dosledno upoštevati enotne kriterije za določanje ocene ogroženosti žrtev (evalvacija aktualnega vprašalnika).	Pregled in prenova obstoječih smernic za delo z žrtvami in kriteriji za izdelavo ocene ogroženosti Evalvacija aktualnega vprašalnika	CSD MDDSZ Policija
9.	Priprava Načrta ogroženosti otroka in drugih relevantnih gradiv ter izobraževanje s tega področja.	Pripravljen Načrt ogroženosti otroka Število izobraževanj s tega področja	MDDSZ
10.	Uvedba prvega brezplačnega pravnega nasveta.	Sprememba zakonodaje	MDDSZ MP
11.	Izboljšati dostopnost do brezplačne pravne pomoči in povečati informiranost o brezplačni pravni pomoči za žrtve nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Navedba načinov informiranja Opredelitev načinov izboljšanja dostopa do (brezplačne) pravne pomoči Oblikovanje seznama odvetnikov, ki so opravili usposabljanje za zastopanje	MDDSZ MP

		na področju nasilja v družini in seznama specializiranih odvetnikov znotraj sistema brezplačne pravne pomoči	
12.	Analiza prakse sodišč in CSD pri dodeljevanju brezplačne pravne pomoči pri postopkih, povezanih z nasiljem v družini (po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in Kazenskem zakoniku). V kolikor se izkaže, da praksa ni enotna, sprejeti ustrezne ukrepe.	Analiza Navedba ukrepov za poenotenje prakse (opcijsko)	MDDSZ (IRSSV) MP CSD sodišča
13.	Vzpostaviti prehodne geografsko razpršene nastanitvene kapacitete, namenjene postopnemu osamosvajanju in prilagajanju žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami na samostojno življenje.	Število novo vzpostavljenih nastanitvenih kapacitet po letih Prikaz geografske razpršenosti	MDDSZ Občine NVO
14.	Primerjalna mednarodna analiza sistema dodeljevanja odškodnine in višine le te za žrtve kaznivih dejanj v primeru nasilja v družini. Po potrebi (glede na rezultate analize) uvedba ustreznih ukrepov.	Primerjalna mednarodna analiza Sprejeti ukrepi	MDDSZ (IRSSV) MP NVO
15.	Analiza politik dobrih praks iz tujine o zaščiti koristi otroka v primerih nasilja v družini in razvezah zaradi nasilja v družini, nato oblikovanje ustreznih ukrepov.	Izvedba analize Navedba morebitnih ukrepov	MDDSZ (IRSSV) MP
16.	Analiza prepoznavanja nevarnosti zalezovanja in vzpostavitev ustreznih ukrepov za večjo zaščito žrtev zalezovanja.	Analiza Navedba ukrepov	MDDSZ (IRSSV) MNZ-Policija
17.	Informiranje tujk/tujcev v njim razumljivem jeziku (ob prihodu v državo oz. ob izdaji začasnega dovoljenja za bivanje) o pravicah in oblikah pomoči v primeru nasilja v družini in nasilja nad ženskami (npr. zloženke). Prvi informativni pogovor znotraj azilnega postopka postane sistemska storitev.	Načini informiranja	MNZ UOIM
18.	Tujcem/tujkam žrtvam nasilja v družini omogočiti možnost kandidiranja na razpisih za najem neprofitnih stanovanj in subvencije najemnine.	Navedba pogojev kandidiranja na razpisih	MOP občine

19.	Izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini (skladno z izsledki projekta Improdova).	Vzpostavitev specializirani policistov	Policija
20.	Zagotovitev podpore žrtvam nasilja v družini (ki imajo oceno ogroženosti) s strani CSD pri pridobitvi brezplačne pravne pomoči (pomoč pri izpolnitvi prošnja za dodelitev BPP in posredovanje prošnje Strokovni službi za brezplačno pravno pomoč).	Podpora žrtvam	MDDSZ CSD
21.	Preučitev možnosti za vzpostavitev centra za odrasle žrtve spolnega nasilja (po vzoru Hiše za otroke).	Analiza	MP
22.	Zagotovitev pogojev za hitro reševanje razveznih postopkov v primerih nasilja, ki se nanašajo na dodelitev otroka v varstvo in vzgojo.	Dopolnitev strokovnih smernic za sodno izvedeništvo Vzpostavitev evidence zasedenosti sodnih izvedencev	MP sodišča
23.	Priprava strokovnega gradiva o nasilju v družini in nasilju nad ženskami za vse strokovnjake, ki delajo na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Pripravljeno strokovno gradivo Posredovanje gradiva organom, organizacijam, institucijam in strokovnjakom, ki delajo na področju nasilja	MDDSZ
24.	Vzpostaviti regijske multidisciplinarne time za obravnavo pojavnih oblik nasilja z namenom večjega ozaveščanja in boljšega operativnega delovanja vseh.	Vzpostavljeni timi	MDDSZ MVI MNZ MZ
25.	Preučitev možnosti za ustanovitev podpornih služb za pomoč žrtvam kaznivih dejanj na vseh okrožnih sodiščih in imenovanje kontaktnih oseb za pomoč žrtvam na vseh okrajnih sodiščih in vseh okrožnih državnih tožilstvih ter specializiranem državnem tožilstvu.	Preučitev možnosti	MP Sodišča Tožilstva
26.	Poenotiti prakso glede obveščanja žrtve o pridržanju in izpustitvi povzročiteljev.	Navedba ukrepov za poenotenje prakse	MDDSZ MP MNZ

3.3. Visoko strokovno usposobljeni strokovni delavci/delavke in strokovnjaki/strokovnjakinje, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja

Visoka strokovna usposobljenost strokovnih delavcev in delavk ter strokovnjakov in strokovnjakinj, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja, predstavlja prvo načelo profesionalnega pristopa k problematiki. Slovenija ima postavljene relativno visoke standarde na tem področju in povečini redno izvaja potrebna izobraževanja za strokovne delavce in delavke na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami, kljub temu pa pri delu institucij in nevladnih organizacij občasno še vedno zaznavamo stereotipe in predsodke ter minimaliziranje, zanikanje in racionalizacijo nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Praksa kaže, da se strokovnjaki in strokovnjakinje z nekaterih področij redno udeležujejo izobraževanj (policija in socialni delavci in delavke), medtem ko je pri drugih – kljub svetlim izjemam – zaznati določeno nezainteresiranost za tovrstna izobraževanja (sodniki in sodnice, tožilke in tožilci ter zdravniki in zdravnice).

Obvezno redno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje za policijo, CSD, nevladne organizacije, zdravstveni ter pedagoški in svetovalni kader, ki se srečujejo z različnimi oblikami nasilja, predvideva že Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Zakon določa, da se omenjene skupine redno izobražujejo zlasti s področja preprečevanja in odkrivanja nasilnih dejanj, pregona, sojenja in izvrševanja sankcij za ta nasilna dejanja, enakosti med ženskami in moškimi, potreb in pravic žrtev ter preprečevanja sekundarne viktimizacije. Policija svoje zaposlene, ki izvajajo policijska pooblastila in se lahko pri svojem delu srečajo z nasiljem nad ženskami ter s primeri nasilja v družini, na tem področju redno letno izobražuje. Prav tako se relativno redno usposabljanj udeležujejo strokovni delavci in delavke, ki v okviru socialnovarstvenih zavodov opravljajo naloge na področju nasilja. Preko rednih srečanj se večkrat na leto izobražuje tudi aktiv kriznih centrov ter aktiv koordinatoric in koordinatorjev za preprečevanje nasilja v družini in interventne službe. Usposabljanja s področja nasilja bi morala biti del obveznih letnih strokovnih usposabljanj tudi za strokovne delavke in delavce vrtcev, šol in drugih vzgojno-izobraževalnih ustanov. Na ta način bi se zagotavljala večja občutljivost za prepoznavanje žrtev nasilja v družini in žrtev medvrstniškega nasilja, hkrati pa bi se povečale tudi kompetence zaposlenih za ustrezno ukrepanje in zaščito otrok ob soočenju z nasiljem.

Ker določba Zakona o preprečevanju nasilja v družini ni vključevala sodnikov in sodnic ter tožilcev in tožilk in ker praksa kaže, da bi bilo redno izobraževanje nujno potrebno, smo ob sprejemu novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini določili, da je tovrstno redno izobraževanje obvezno tudi za njih. V okviru Ministrstva za pravosodje deluje Center za izobraževanje v pravosodju (v nadaljnjem besedilu: CIP), ki skrbi za stalno izobraževanje sodnikov in sodnic, državnih tožilcev in tožilk, državnih odvetnikov in odvetnic ter strokovnega osebja na sodiščih, tožilstvih in državnih odvetništvih. CIP vsako leto pripravi Program dela, ki zajema izobraževanja za zaposlene v pravosodnih organih in tudi druge deležnike v pravosodju. Pri pripravi letnega Programa dela CIP upošteva predloge pravosodnih organov in udeležencev izobraževanj ter druge pobude zainteresirane javnosti. Predlog Programa po obravnavi na Strokovnem svetu sprejme ministrica za pravosodje. Glede izobraževanj na temo nasilja nad ženskami in nasilja v družini sodeluje z Društvom državnih tožilcev Slovenije in Generalno policijsko upravo. Žal pa se določba Zakona o preprečevanju nasilja v družini

pogosto ne upošteva in se vsi sodniki in sodnice ne udeležujejo predpisanih in potrebnih izobraževanj, zato bi bilo dobro določiti cenzus/točkovanje.

Tema nasilja v družini je vsakoletno obravnavana na različnih izobraževalnih dogodkih, ki jih pripravlja in organizira CIP. Nekateri sodniki, tožilci in državni odvetniki se redno udeležujejo sodniških, tožilskih in državno odvetniških šol ter različnih delavnic in posvetov, ki obravnavajo to tematiko. Poleg tega pa CIP organizira tudi samostojne izobraževalne dogodke na to temo, na katere so vabljeni udeleženci in slušatelji z različnih delovnih področij v pravosodju. Pri izobraževalnih dogodkih večkrat sodelujejo strokovnjaki iz različnih področij, izobraževanja pa so organizirana tako v obliki predavanj kot tudi praktičnih delavnic.

Opaziti je, da se za osebe na vseh področjih dela nasilja v družini in nasilja nad ženskami v veliki meri izvajajo predvsem splošna usposabljanja o problematiki nasilja, nekoliko pa umanjajo specializirana izobraževanja, ki so nujno potrebna za določen strokovni kader, zato bomo v akcijskih načrtih k resoluciji natančno določili vrste izobraževanj za osebe, za katerega ocenjujemo, da jim tega znanja primanjkuje. Tako denimo ugotavljamo, da so potrebna dodatna usposabljanja za vse, ki izvajajo (forenzični) intervju z žrtvijo, prav tako bi bila potrebna usposabljanja za zdravstvene strokovnjake in strokovnjakinje (psihiatr in psihiatrinje, klinični psihologi in psihologinje). Potrebe se kažejo tudi po dodatnem izobraževanju izvedenk in izvedencev ter strokovnih delavcev in delavk, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami spolnih zlorab, vključno s prepoznavanjem in preprečevanjem zgodnjih porok otrok in mladostnic. Strokovni svet za sodno izvedenstvo, cenilstvo in tolmačenje je v zvezi s tem že posredoval pobudo pristojnim društvom. Primanjkujejo tudi specializirana izobraževanja s področja prepoznavanja in ukrepanja nadlegovanja na delovnem mestu. V akcijskih načrtih bodo natančneje določena tudi (medsektorska) izobraževanja za policijo, sodnike in sodnice, tožilce in tožilke, strokovne delavce in delavke na CSD in v pravosodnih organih. Izobraževanja bodo usmerjena tudi v prepoznavanje različnih profilov in značilnosti povzročiteljev nasilja ter njihovega delovanja z namenom prepoznavanja najbolj nevarnih in akutnih situacij ter potencialnih povzročiteljev umorov. Za strokovne delavce in delavke v vzgojno-izobraževalnih zavodih se kaže potreba po več usposabljanjih na temo spletnega in medvrstniškega nasilja. Prav tako bomo v akcijskih načrtih podrobneje opredelili specializirana izobraževanja za delo z žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami posebej ranljivih ciljnih skupin (Romi in Rominje, migranti in migrantke, osebe z oviranostmi, žrtve trgovine z ljudmi idr.). Nenazadnje pa se kažejo tudi potrebe po izobraževanjih za določene skupine, na katere smo do sedaj nekoliko pozabili, pa je ključno, da znanja z omenjenega področja pridobijo, kot so npr. izvajalci in izvajalke vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih, v pastoralnih okoljih, v vzgojno-varstvenih zavodih ipd.

Ker gre za izjemno težko področje, nikakor ne smemo pozabiti na potrebe strokovnih delavk in delavcev ter strokovnjakov in strokovnjakinj, ki delajo na področju nasilja. Nekatero skupino že imajo zagotovljeno redno supervizijo (in/ali intervizijo) ter (v primeru sodnikov in sodnic ter tožilcev in tožilk) možnost neobveznih konzultacij, vendar pa tovrstne podpore niso deležni vsi. Če želimo, da bodo strokovni delavci in delavke oziroma strokovnjaki in strokovnjakinje uspešno opravljali svoje delo, je nujno potrebno zagotoviti možnost supervizije in konzultacij vsem, ki delujejo na omenjenem področju.

K boljšemu in učinkovitejšemu delu z žrtvami nasilja torej pomembno pripomorejo redna izobraževanja in usposabljanja. Pri tem je izjemno pomembno sodelovanje vseh

institucij, organov in organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja in obravnave žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Opažamo, da bi bilo tovrstno sodelovanje potrebno okrepiti. Delno bo k temu pripomogel že sam koncept resolucije, ki temelji na medsektorskem pristopu. Ta pristop se namreč odraža tudi v predvidenih ukrepih izobraževanja strokovnjakov in strokovnjakinj, ki so zastavljeni na način, da zahtevajo več povezovanja in sodelovanja relevantnih deležnikov.

Priporočilo skupine GREVIO je, da naj se zagotovi sistematično in obvezno začetno usposabljanje o preprečevanju in odkrivanju vseh oblik nasilja nad ženskami, ki jih zajema Istanbulska konvencija, o enakosti med ženskami in moškimi, potrebah in pravicah žrtev ter preprečevanju sekundarne viktimizacije zlasti za zdravstveni sektor, socialne delavce in delavke ter sodstvo

3. CILJ: Visoko strokovno usposobljen kader, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	Nadaljevanje izvajanja rednih, obveznih in neobveznih, sistematičnih in tudi medresorskih izobraževanj in usposabljanj za zaposlene na policiji, sodiščih, tožilstvih, na področju socialnega varstva, v vzgojno-izobraževalnih zavodih, azilnih domovih in integracijskih hišah ter v zdravstvu oziroma za vse zaposlene, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Število in vrsta izobraževanj (za vsako področje posebej, po letih) Število udeležencev	MDDSZ CSD MVI MP CIP MNZ - Policija MZ NVO UOIM SCSD Socialna zbornica
2.	Vzpostaviti oziroma nadaljevati redna, obvezna in neobvezna, sistematična specializirana in tudi medresorska izobraževanja in usposabljanja za zaposlene na policiji, sodiščih, tožilstvih, na področju socialnega varstva, v vzgojno-izobraževalnih zavodih, azilnih domovih in integracijskih hišah ter v zdravstvu oziroma za vse zaposlene, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami spolnega nasilja in s povzročitelji nasilja.	Število in vrsta izobraževanj (po letih) Število udeležencev	MDDSZ CSD MVI MP CIP MNZ - Policija MZ NVO UOIM SCSD FSD

			Socialna zbornica
3.	Vsem strokovnim delavcem/delavkam ter strokovnjakom/ strokovnjakinjam, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter žrtvami tovrstnega nasilja omogočiti ustrezno supervizijo in/ali intervizijo oz. zagotoviti strokovno psihološko pomoč (v primeru sodnikov, sodnega osebja in tožilcev).	Število strokovnih delavcev/ delavk, ki delajo na področju nasilja ter število izvedenih supervizij/ intervizij/ neobveznih konzultacij (po letih)	MDDSZ CSD MVI MP MNZ - Policija UOIM MZ NVO
4.	Redno izvajati usposabljanje multiplikatorjev za delo na področju preiskovanja in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter otroki.	Število usposabljanj in število usposobljenih multiplikatorjev (po letih) Število udeležencev	MNZ – Policija
5.	Vzpostaviti celovit študijski program/smer preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja.	Vzpostavljen program o prepoznavi in obravnavi nasilja v družini in nasilja nad ženskami v dodiplomskem in/ali podiplomskem izobraževanju	MVZI UNIVERZE
6.	Spodbujanje visokošolskih zavodov k oblikovanju ponudbe krajših izobraževanj (mikro dokazil) s področja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoč žrtvam tovrstnega nasilja.	Oblike spodbujanja Navedba vzpostavljenih krajših izobraževanj	MVZI UNIVERZE
7.	Vzpostaviti redna izobraževanja za člane in članice Medresorske delovne skupine za spremljanje izvajanja Istanbulske konvencije ter izobraževanja o standardih Istanbulske konvencije za širšo stroko.	Število in vrsta izobraževanj (po letih) Število udeležencev	MDDSZ Socialna zbornica NVO
8.	V strokovne smernice za obravnavo nasilja (za CSD, zdravstvo, šolstvo in policijo) vključiti nasilje nad ženskami.	Dopolnjene smernice	MDDSZ MZ MVI MNZ - Policija NIJZ

9.	Okrepiti usposabljanje zdravstvenih delavcev in delavk na področju prepoznavanja in ravnanja ob zaznavi nasilja v družini ter nasilja nad ženskami.	Število usposabljanju (po letih)	MZ NIJZ
10.	Izvedba usposabljanja za strokovne delavke in delavce na CSD, izvajalce in izvajalke socialnovarstvenih programov, delavce in delavke v pravosodju in policiji o spolni naravi zalezovanja, njegovi spletni razsežnosti in njegovih resnih psiholoških posledicah.	Navedba usposabljanj	MDDSZ MP CIP MNZ
11.	Predstavitev novele Kazenskega zakonika - sprememba koncepta kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost.	Navedba usposabljanj	MP CIP
12.	Izvedba usposabljanja za strokovne delavke in delavce na CSD, izvajalce in izvajalke socialnovarstvenih programov, delavce in delavke v pravosodju in policiji o prepoznavanju pohabljanja ženskih spolovil in podpori žrtvam.	Navedba usposabljanj	MP MDDSZ MZ MNZ CIP
13.	Predstavitev Istanbulske konvencije delavkam in delavcem v pravosodju.	Navedba predstavitev	MP CIP
14.	Vključitev vsebin glede prepovedi alternativnega reševanja sporov v primeru nasilja v družini v izobraževanja za sodnike in sodnice.	Navedba izobraževanj, kamor so vključene vsebine prepovedi alternativnega reševanja sporov v primeru nasilja v družini	MP
15.	Redna izvedba nacionalne konference na 25. november ter pregled stanja najbolj perečih področij preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami v tekočem letu.	Izvedena konferenca/število udeležencev po resorjih	MDDSZ MNZ MP MVI MZ NVO

3.4. Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju ter preventivno delovanje

Pomemben cilj te resolucije je zasledovati ničelno stopnjo tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Stroka opozarja, da se v družbi na eni strani sicer krepi vse nižji tolerančni prag za pojavne oblike nasilja nad ženskami in otroki, po drugi strani pa vse več medijskega in javnega prostora dobivajo posameznice in posamezniki ter skupine, ki odgovornost za nasilje prelagajo na žrtve in močno minimizirajo ter banalizirajo problematiko nasilja nad ženskami in nasilja v družini. K temu, zaradi pogosto neustreznega poročanja o nasilju, veliko pripomorejo tudi mediji.

Visoko ozaveščenost družbe o nesprejemljivosti vseh vrst nasilja ter preventivno delovanje je mogoče doseči le s sistematičnim, kontinuiranim, načrtnim in ciljno usmerjenim informiranjem in ozaveščanjem širše javnosti o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter z rednim izvajanjem preventivnih programov in ukrepov. Ti morajo zajemati različne organizacije, ki prihajajo v stik s potencialnimi žrtvami in povzročitelji nasilja - od zdravstvenih služb, mladinskih organizacij, nevladnih organizacij s področja socialnega varstva do športnih in kulturnih društev. Teme s področja nasilja v družini in drugih vrst nasilja bi morale biti del vzgojnih in učnih načrtov vrtcev in šol.

Čeprav stroka opozarja, da se v Sloveniji še vedno premalo pozornosti namenja preventivi, so bile na področju preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami v zadnjih letih izvedene številne dejavnosti za strokovno in širšo javnost, ki so poleg izobraževanj in ozaveščanja (otrok, mladih, staršev, širše javnosti, novinarjev, ipd. o problematiki in nesprejemljivosti nasilja, opogumljanju žrtev k prijavi nasilja ter podajanju informacij o pravicah žrtev in postopkih na policiji), opozarjale tudi na pomen dejanske enakosti spolov ter odprave vseh oblik diskriminacije žensk in deklet. Tovrstne aktivnosti se v sklopu daljših projektov izvajajo skozi celotno leto ali pa so osredotočene na posebne dogodke, kot so npr. mednarodni dnevi boja proti nasilju nad ženskami. V dejavnostih preventive pred vsemi oblikami nasilja sodelujejo različni akterji, kot so policija, ministrstva, CSD in ostale državne inštitucije, zelo pomembno vlogo pri ozaveščanju javnosti pa igrajo tudi nevladne organizacije, ki so v preteklih letih izvedle številne ozaveščevalne projekte.

Med letoma 2013 in 2015 je potekala dveletna nacionalna kampanja Vesna - živeti življenje brez nasilja, ki je bila financirana iz sredstev Evropske unije in jo je izvajal MDDSZ skupaj s projektnimi partnerji (MNZ-P, MZ, MP). Najpomembnejši cilj kampanje je bil opozarjanje na problematiko nasilja nad ženskami in deklicami ter ozaveščanje tako žensk z izkušnjo nasilja (in potencialnih žrtev) kakor tudi strokovne in širše javnosti.

Med leti 2017 in 2019 je MDDSZ skupaj s projektnimi partnerji (Fakulteta za družbene vede, MNZ-P in MP-CIP) izvajal tudi projekt Odklikni! (cybervaw) - spletno nasilje in nadlegovanje nad ženskami in dekleti, ki ga je sofinancira Evropska unija. Namen projekta je bil nadgraditi obstoječe nacionalne dejavnosti za preprečevanje spletnega nasilja z vključitvijo vidika spola v učna in ostala gradiva, izobraževanja in izobraževalne module ter priporočila in ukrepe. Glavni cilji projekta so bili: (1) ozaveščanje za preprečevanje stereotipov, njihova odprava ter spreminjanje odnosa do spletnega nasilja in nadlegovanja žensk in deklet v Sloveniji; (2) povečanje občutljivosti in znanja mladih, (potencialnih) žrtev nasilja, ranljivih skupin, staršev, (potencialnih) povzročiteljev in prič o spletnem nasilju in nadlegovanju žensk

in deklet; (3) krepitev znanja strokovnjakov in strokovnjakinj za zagotovitev ustreznega sistema preprečevanja, preganjanja in zaščite pred spletnim nasiljem in nadlegovanjem žensk in deklet; (4) izmenjava izkušenj in dobrih praks ter spodbujanje medsebojnega sodelovanja na nacionalni in evropski ravni. Projekt je izpostavil dve stvari, ki sta za doseg cilja - ničelne tolerance do nasilja – izjemno pomembni, in sicer: (1) da je nujno potrebno izobraževanje in ozaveščanje otrok in mladih na tem področju ter (2) da je problematika nasilja v družini in nasilja nad ženskami tesno povezana s problematiko enakosti spolov. Nasilje nad ženskami je namreč odraz zgodovinsko neenakih odnosov moči med ženskami in moškimi tako v javnem kot v zasebnem življenju.

Ta resolucija predvideva številne ukrepe na omenjenem področju in tudi nekaj ukrepov, ki so namenjeni ciljni skupini otrok. Opažamo, da so otroci in mladi pogosto izpuščeni iz kampanj in izobraževanj oziroma se jih ne nagovarja neposredno. Vendar pa so prav mladi izjemno pomembni pri doseganju ciljev na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Nasilni vzorci se namreč oblikujejo že v otroštvu, zato je s ciljnimi ozaveščanjem potrebno pričeti čim prej, da bi lahko v času odraščanja pridobili ključne veščine za konstruktivno in nenasilno reševanje problemov. Z zgodnejšim ozaveščanjem bi se otroci tudi prej naučili prepoznati nasilje in zlorabe, odrasli pa bi tako lažje in hitreje poskrbeli za njihovo ustrezno zaščito.

Potrebno je poudariti, da določene ukrepe za otroke in mlade na področju ozaveščanja in preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami predvidevajo tudi nekateri drugi strateški in programski dokumenti, kot so Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba«, Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013-2022 ter Program za otroke 2020-2025. Program za otroke 2020-2025 je programski dokument, ki celostno in obširno obravnava problematiko položaja otrok ter določi cilje in ukrepe za izboljšanje njihovega položaja in blaginje. Ta programski dokument sledi Strategiji Sveta Evrope o otrokovih pravicah (2016–2021), ki za obdobje šestih let opredeljuje glavne izzive na področju otrokovih pravic in prepozna pet prednostnih področij za reševanje teh izzivov. Eno izmed prednostnih področij, ki je vključeno tudi v Program za otroke 2020-2025, je področje preprečevanja nasilja oziroma pravica otrok do življenja brez nasilja. To pomeni, da so številni ukrepi, namenjeni otrokom, že vključeni v omenjen dokument, zato je v pričujoči resoluciji, v izogib ponavljanju in podvajanju, tej ciljni skupini namenjeno nekoliko manj prostora in vsebine.

Poleg otrok med posebej ranljive skupine spadajo tudi osebe z različnimi osebnimi okoliščinami (deklice in ženske z različnimi ovirami oziroma potrebami, Rominje, kmečke ženske, istospolno usmerjene ženske, migrantke ipd.), zato bi bilo potrebno programe, projekte in kampanje ozaveščanja oblikovati intersekcijsko, s prepoznavanjem sečišč neenakosti in posledično večje ranljivosti teh skupin. O nasilju je zato potrebno ozaveščati tako družine, spremljevalce in spremljevalke, vzgojno-izobraževalne zavode, strokovne delavce in delavke, širšo javnost kot tudi posameznike in posameznice ter skupine s posebnimi osebnimi okoliščinami, in sicer na način, ki jim je razumljiv.

Načelo ničelne tolerance do nasilja je potrebno nenehno poudarjati in širiti. Potrebno je nadaljevati z rušenjem mitov o nasilju v družini in nasilju nad ženskami, ki zamegljujejo oceno obsega problematike in ščitijo povzročitelje. Zavzemati se moramo za oblikovanje družbene klime, ki ne bo dopuščala nasilja v družini in nasilja nad ženskami, hkrati pa si moramo prizadevati za širjenje enakosti med spoloma. Potrebno je vedeti, da nasilje v družini in nasilje

nad ženskami ni zasebni problem posamezne ženske oziroma družine, temveč je družbeni (ekonomski, zdravstveni, socialni, politični) problem, ki ga je treba reševati sistemsko, s sodelovanjem političnih, kulturnih, izobraževalnih institucij, nevladnih organizacij in medijev. Delovanje proti nasilju je skupna naloga celotne družbe, določena odgovornost pa je vsekakor tudi na posamezniku in posameznici, da ustrezno ukrepa, ko nasilje opazi. Ravno temu pa so namenjene ozaveščevalne kampanje ter izobraževanja za širšo javnost.

Kot eden pomembnejših načinov ozaveščanja, bodisi kot del izobraževalnih kampanj bodisi v sklopu drugih aktivnosti, je tudi umetniška produkcija. Umetnost že pogosto naslavlja vprašanje enakosti spolov in nasilja v vseh oblikah in ima s svojim specifičnim pristopom do javnosti velik potencial pri naslavljanju izpostavljenе problematike. K ozaveščenosti družbe je možno umetniško produkcijo vključiti na različnih ravneh in v številne institucije. V ta namen bo v obdobju trajanja resolucije nastala posebna medsektorska delovna skupina, ki bo raziskala možnosti vključevanja umetnosti v ozaveščanje javnosti o problematiki. Preliminarno lahko predvidimo, da so te možnosti vse od vključevanja umetniških del (npr. vizualna umetnost s tematiko enakosti spolov ali preprečevanja nasilja) v šolski sistem, do vključevanja umetnosti v nacionalne kampanje ali druge enkratne dogodke (npr. lansiranje kampanje, ki jo pospremi gledališka predstava z obravnavo izpostavljenе tematike).

4. CILJ: Ničelna stopnja tolerance do nasilja v družini in nasilja nad ženskami, visoka ozaveščenost družbe na tem področju ter preventivno delovanje

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	V učno gradivo osnovnih in srednjih šol vključiti teme kot so: enakost spolov, nestereotipne vloge spolov, medsebojno spoštovanje, nenasilna komunikacija v medosebnih odnosih, nasilje nad ženskami in dekleti zaradi spola in pravica do osebne integritete, spodbujanje samozavesti med otroki, da spregovorijo o nasilju ter posledice medvrstniškega nasilja.	Sprejeto učno gradivo	MVI
2.	Spodbujanje načel, kot so: enakost spolov, nestereotipne vloge spolov, medsebojno spoštovanje, nenasilna komunikacija, pravica do osebne integritete v neformalnih izobraževalnih ustanovah (športnih, kulturnih, medijih ipd.).	Načini spodbujanja	MVI
3.	Ozaveščanje in prepoznavanje prvih znakov nasilja v intimno-partnerskih zvezah mladih, ozaveščanje in prepoznavanje nasilja nad dekleti na podlagi spola, spodbujanje otrok, da spregovorijo o nasilju.	Načini ozaveščanja	MVI
4.	Krepitev ozaveščanja širše javnosti o pomembnosti ničelne stopnje tolerance do vseh pojavnih oblik nasilja, njihovih posledicah in nujnosti preprečevanja (kampanje, izobraževalne delavnice, javni nagovori, vključevanje tematskih umetniških del ipd.).	Število in vrsta kampanj, izobraževalnih delavnic, nagovorov, vključenih tematskih umetniških del idr. (po letih in področjih)	MDDSZ MNZ – Policija MP MZ MVI MVZI MK NVO
5.	Posebno ozaveščanje širše javnosti o problematiki spolnega nasilja in spolnega nadlegovanja preko kampanj, izobraževalnih delavnic, javnih nagovorov, okroglih miz, vključenih tematskih umetniških del ipd.	Število in vrsta kampanj, izobraževalnih delavnic, nagovorov, vključenih tematskih umetniških del idr. (po letih in področjih)	MDDSZ MNZ – Policija MP MZ

			MVI MVZI MK UOIM NVO
6.	Delavnice ozaveščanja in izobraževanja predstavnikov medijev glede poročanja o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami	Število izvedenih delavnic in izobraževanj (po letih)	MK NVO
7.	Informiranje javnosti o postopkih in ukrepih na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Načini in vrste informiranja javnosti Posodobitev spletne strani	MNZ – Policija MDDSZ MVI MZ
8.	Redno letno ozaveščanje in izobraževanje o problematiki spletnega nasilja nad ženskami in otroki (vključno z ozaveščanjem o prijavi nasilja) za učence in učenke, dijake in dijakinje osnovnih in srednjih šol.	Število in vrsta ozaveščevalnih kampanj in izobraževanj	MVI
9.	Redno letno izobraževanje in informiranje o pasteh spletnega nasilja nad ženskami in otroki za pedagoške delavce in delavke.	Število in vrsta izobraževanj	MVI
10.	Ozaveščanje staršev o pasteh spletnega nasilja.	Število in vrsta ozaveščevalnih kampanj	MVI
11.	Sistemska uvedba treningov krepitev starševskih kompetenc preko CSD in Centrov za duševno zdravje.	Uvedba programov Število uvedenih programov (po letih)	MDDSZ MZ NVO
12.	Razvoj in implementacija posebnega interdisciplinarnega preventivnega programa za ranljive nosečnice in matere ter družine z majhnimi otroki.	Implementacija programa – da/ne Število programov (mreža; po letih)	MZ NIJZ MDDSZ
13.	Proučiti možnosti za uvedbo sankcij za strokovne delavce in delavke, ki so po ZPND dolžni/dolžne prijaviti nasilje nad otroki, če ga zaznajo (6. čl. ZPND), pa tega ne storijo.	Proučitev možnosti za uvedbo sankcij	MDDSZ MP
14.	Zagotoviti otrokom prijazno gradivo o vseh oblikah nasilja.	Pripravljeno gradivo	MDDSZ MVI MK

15.	Vzpostavitev medsektorske skupine, ki bo raziskala možnosti ozaveščanja javnosti preko kulturne produkcije o enakosti spolov in nasilju nad ženskami in v družini.	Vzpostavljena medsektorska skupina Pripravljeno gradivo s predlogi ukrepov in spremljanje realizacije kazalcev	MK MDDSZ
-----	--	--	-------------

3.5. Izboljšani/posodobljeni/nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja, z vključitvijo vidika spola

Za preprečevanje nasilja v družini in primerno obravnavo ter zaščito žrtev je nujno potrebno posodabljanje tudi zakonodaje. Zakonodajne spremembe so sestavni del razvoja področja, predpisi pa se morajo redno posodabljanje na način, da odgovarjajo na potrebe, ki se kažejo na področju, ki ga urejajo ter dosledno vključujejo nova priporočila in določila pomembnih mednarodnih pravnih aktov in institucij (deklaracij, direktiv, konvencij, odborov idr.).

Tako je bilo treba za učinkovito izvajanje Istanbulske konvencije ter odpravo pridržkov nanjo v Sloveniji posodobiti nacionalno zakonodajo: dopolniti Zakon o preprečevanju nasilja v družini, Kazenski zakonik ter Zakon o nalogah in pooblastilih policije. Z novelo Zakona o kazenskem postopku, ki sedaj na celovit način ureja položaj žrtev kaznivih dejanj, je Slovenija implementirala Direktivo o pravicah žrtev. Za implementacijo mednarodnih pravnih aktov v slovenski pravni red je potrebno pogosto ustanoviti tudi posebne medresorske implementacijske skupine, v kateri sodelujejo deležniki, ki se v praksi soočajo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pripravijo potrebna gradiva z opisi prakse in analizo učinkov za zakonske določbe ter predloge ukrepov.

Skupina GREVIO opozarja, da je pri pripravi zakonodaje potrebno upoštevati prvi odstavek 2. člena Istanbulske konvencije, ki opredeljuje, da nasilje ženske prizadene nesorazmerno. Zato močno spodbuja slovenske organe, da v večji meri vključujejo vidik spola pri izvajanju Istanbulske konvencije, predvsem v zvezi z zakonodajo in politiko o nasilju v družini.

Pri nadgradnji obstoječe zakonodaje in predpisov je najpomembnejši agens sprememb praksa, zato so pomembna redna strokovna srečanja z izvajalci predpisov, torej s predstavniki in predstavnicami policije, CSD-jev, sodišč, tožilstva in ostalih vladnih organov (UOIM) ter nevladnih organizacij, ki se v praksi srečujejo s problematiko nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Tako so se v zadnjem obdobju na pobudo nevladnih organizacij sprejele pomembne spremembe na področju spolnega nasilja ter njegove opredelitve v kazenski zakonodaji.

Ta cilj – izboljšani/posodobljeni/nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami in pomoči žrtvam tovrstnega nasilja – bi bil lahko sestavni del drugih ciljev te resolucije, prav tako bi lahko ukrepe, ki smo jih umestili pod ta cilj, razvrstili v sklop drugih ciljev. Vendar pa se nam je zdelo pomembno, da je ta cilj samostojen in vključuje tiste ukrepe, ki se eksplicitno vežejo na spremembo predpisov oziroma posameznih določil v predpisih, za katere že sedaj vemo, da bi jih bilo treba spremeniti. Sledili smo pomembni ideji resolucije, in sicer da cilje in ukrepe čim bolj konkretiziramo in natančno opredelimo. V kolikor konkretizacija posameznih ukrepov na tej točki še ni možna, pa bomo to storili v akcijskih načrtih. Po naših izkušnjah je jasna, natančna in ne preširoka opredelitev ukrepov najbolj učinkovit način realizacije zastavljenih ciljev.

Resolucija torej predvideva odpiranje nekaterih predpisov, vendar vse to z namenom izboljšanja ureditve področja preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter posledično večje zaščite žrtev tovrstnega nasilja.

5. CILJ: Izboljšani/posodobljeni/nadgrajeni predpisi na področju preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter pomoči žrtvam tovrstnega nasilja

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	Krepitev vloge spremljevalca žrtve, ki bo nudil strokovno oziroma čustveno podporo v vseh postopkih, povezanih z nasiljem in v postopkih, kjer je udeležen povzročitelj nasilja.	Dopolnjen predpis	MDDSZ
2.	Preučitev relevantnih členov Kazenskega zakonika z vidika možnosti odprave pridržkov k Istanbulski konvenciji.	Preučitev spremembe zakonodaje v okviru predloga novele KZ-1	MP
3.	Izdelati Smernice za stike pod nadzorom v primerih nasilja v družini, ki bodo poenotile prakso izvajanja tovrstnih stikov.	Sprejete Smernice za stike pod nadzorom	MDDSZ SCSD CSD
4.	Prouči se potreba po spremembi 27. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini glede obsega dodelitve brezplačne pravne pomoči na način, da bo vključeval vse postopke, ne le po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in po zakonu, ki ureja družinska razmerja, kadar je to po mnenju CSD potrebno (kazenski postopki, postopki za delitev skupnega premoženja oziroma drugi postopki zaradi neurejenih premoženjskih razmerij, odškodninski postopki, izvršilni postopki).	Proučitev potreb	MDDSZ MP
5.	Sprejetje Strategije RS na področju medijev v okviru katere bo vključena tudi vsebina ustreznega poročanja medijev o problematiki nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Sprejeta strategija	MK
6.	Sprejeti zakonske rešitve (Zakon o tujcih, Zakon o mednarodni zaščiti), ki tujkam/tujcem žrtvam nasilja v družini omogoča samostojno pridobitev statusa mednarodne zaščite.	Sprejeti predpisi	MNZ
7.	V ustreznih predpisih določiti prepoved izvajanja stikov pod nadzorom v primerih, ko je izrečena prepoved približevanja.	Dopolnjeni predpisi	MDDSZ

8.	V Zakonu o preprečevanju nasilja v družini predpisati obvezno redno usposabljanje sodnih izvedencev in izvedenk s področja nasilja v družini in nad ženskami (izobraževanje mora vključevati: poznavanje družinske zakonodaje in zakonodaje s področja nasilja v družini, strokovne teme, etika idr.).	Dopolnjen predpis	MDDSZ MP
9.	Dopolnitev strokovnih in etičnih smernic za sodno izvedenstvo na področju nasilja v družini z ustrežno metodologijo dela ter strukturo izvedenskega izvida in mnenja.	Dopolnjene smernice na področju sodnega izvedeništva	MP Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
10.	Prouči se potreba po spremembi Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih glede izvajanja nadzora nad sodnim izvedeništvom.	Proučitev potreb	MP Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
11.	Prevesti vso relevantno gradivo (smernice, priporočila ipd.), ki ga izdajo pomembne mednarodne organizacije.	Navedba dokumentov in prevodov	Vsi resorji
12.	Ponovna proučitev Kazenskega zakonika z vidika morebitnih dodatnih potrebnih uskladitev z Istanbulsko konvencijo (vsebine: prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolovil, spolno nadlegovanje zunaj delovnega okolja idr.)	Dopolnjen predpis	MP
13.	Spremembe Zakona o odškodnini žrtvam kaznivih dejanj (preučitev in prilagoditev zakonskih pogojev).	Dopolnjen predpis	MP

14.	Prouči se možnost spremembe zakonodaje v zvezi z določitvijo, da se v primeru nasilja v družini ne odloči o zaupanju otrok v skupno varstvo in vzgojo.	Proučitev možnosti in po potrebi dopolnjen predpis	MDDSZ
15.	Prouči se možnost spremembe zakonodaje, po kateri bi se drugemu staršu (brez odločbe sodišča) omogočilo samostojno odločanje o spremembi šolanja (ali zamenjavi vrtca) in pridobitvi osebne izkaznice za otroka.	Proučitev možnosti in po potrebi dopolnjen predpis	MDDSZ MVI MNZ

3.6. Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami

Za celovito sliko razsežnosti nasilja nad ženskami in nasilja v družini so pomembni tako kakovostni podatki iz anket popisov prebivalstva ter podatki iz raziskav, kot tudi administrativna statistika. Podatki o nasilju v družini se v Sloveniji zbirajo na različne načine ter s strani različnih institucij, vendar se nemalokrat zdi, da se pomena kakovostnih podatkov o različnih vrstah nasilja v Sloveniji premalo zavedamo. Kakovostni in obširni podatki so namreč nujni, da bi lahko razumeli naravo, razsežnost in posledice nasilja nad ženskami in nasilja v družini, kot tudi ocenili ali so politike in ukrepi intervencij in preprečevanja različnih vrst nasilja učinkoviti. Podatki predstavljajo najboljšo podlago za zasnovo in oblikovanje najprimernejših sistemskih odzivov na različne oblike nasilja. Če nam denimo statistika na področju nasilja v družini kaže neproporcionalno sliko žrtev nasilja glede na spol, je treba te ugotovitve nujno upoštevati pri oblikovanju ustreznih ukrepov. Obstoječe evidence podatkov, ki jih vodijo državne inštitucije, so med seboj nesinhronizirane ter pogosto metodološko pomanjkljive, saj se na primer izpolnjujejo nedosledno ali pa jim manjka ključen indikator - kot je spol pri opredelitvi žrtve oz. povzročitelja nasilja, razmerje med žrtvijo ali povzročiteljem ipd.

Mednarodne zahteve po podatkih o žrtvah nasilja, ki jih mora zagotavljati država, obstajajo že dolgo. Tako različne institucije EU (Evropski parlament, Svet EU in Evropska komisija) kot Svet Evrope poudarjajo pomen zbiranja podatkov o incidentih in razširjenosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami za oceno učinkovitosti (nacionalnih) politik s ciljem preprečevanja nasilja in podpore žrtvam. Na mednarodni ravni Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk priporoča zbiranje statističnih podatkov o pojavnosti vseh oblik nasilja nad ženskami, potrebo po primerjalnih in kakovostnih podatkih o posebnih oblikah nasilja nad ženskami pa poudarjata tudi Direktiva o pravicah žrtev in Istanbulska konvencija. V sklopu obveznosti podpisnic teh listin morajo države pogodbenice redno zbirati razčlenjene statistične podatke, ki obsegajo tako administrativne evidence kot podatke o razširjenosti pojava, podpirajo pa tudi raziskave na področju nasilja nad ženskami ter izvajanje rednih popisov na ravni prebivalstva.

Akadske ustanove imajo osrednjo vlogo pri analizi razsežnosti nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Četudi uradni podatki izkazujejo statistike formalno prijavljenega in zabeleženega nasilja, so trenutno še vedno pomanjkljivi kazalniki razsežnosti nasilja nad ženskami ter nasilja v družini, saj ostaja znaten delež tovrstnega nasilja še vedno neprijavljenega. Nacionalne in mednarodne raziskave velikega obsega nam tako omogočajo natančnejše ocene razsežnosti določenega pojava.

V Sloveniji sta bili na področju nasilja v družini opravljene dve raziskavi, in sicer Nasilje v družinah v Sloveniji (Znanstveno-raziskovalno središče Koper, 2006) ter prva nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih (Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih), ki je potekala v okviru projekta Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih (Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2011). Podatki slednje raziskave kažejo, da so žrtve nasilja v družini v veliki večini ženske, medtem ko so povzročitelji pretežno moški (90,8%). Analiza podatkov nam pove, da je vsaka druga ženska v Sloveniji (56,6 %) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogosteje so doživljale psihično nasilje (49,3 %), nato fizično (23 %), premoženjsko (14,1 %), omejevanje gibanja (13,9 %) in spolno nasilje (6,5 %). Med tistimi ženskami, ki so nasilje v družini doživele v zadnjem letu, jih je največ doživelo

psihično nasilje (49,9 %), manj pa fizično (5,9 %), spolno (1,5 %) in premoženjsko oziroma ekonomsko nasilje (7 %). Raziskava je tudi pokazala, da so ženske, ki doživljajo nasilje, manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pogosteje doživljajo stres, tesnobo in imajo druge motnje, ki so posledice doživljanja nasilja. O nasilju še vedno redko spregovorijo, pri čemer navajajo naslednje razloge: nasilje je še vedno tabu tema, upanje, da bo storilec prenehal z nasilnimi dejanji, da se bo spremenil in da nasilja ne bo ponovil, strah pred storilcem zaradi njegovega vpliva v družbi ter strah pred izgubo otrok.

Med raziskavami manjšega obsega v zadnjih letih izpostavljamo še raziskavo NANOS o nasilju nad ženskami v reproduktivnem obdobju, ki je bila izvedena leta 2014 v Porodnišnici Ljubljana na vzorcu več kot 1000 otročnic. Ta je pokazala, da so bile ženske, starejše od 18 let, žrtve fizičnega in/ali spolnega nasilja v 11,5 % ter psihičnega nasilja v 14,1 %, katerokoli obliko nasilja pa je v nosečnosti doživljalo 4,2 % žensk. Ministrstvo za zdravje je sofinanciralo tudi izvajanje obsežne nacionalne kvantitativne raziskave ter kvalitativne analize o prevalenci in dolgoročnem vplivu obremenjujočih izkušenj (kot je nasilje v družini in nasilje nad ženskami) v otroštvu na zdravje in funkcioniranje v odraslosti. Policija in Fakulteta za varnostne vede (FVV) pa sta sodelovali v mednarodnem projektu IMPRODOVA (Improving Frontline Responses to High Impact Domestic Violence) na temo izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini. Fakulteta za družbene vede je leta 2018 v okviru projekta Odklikni v 79 osnovnih in srednjih šolah izvedla prvo tovrstno nacionalno raziskavo o razširjenosti in prepoznavanju spletnega nadlegovanja med mladimi v Sloveniji, ki je pokazala na nekatere pomembne značilnosti nasilja na podlagi spola tudi v kontekstu spletnega nasilja. Leta 2019 je bila izvedena tudi študija Romske družine: priročnik za razumevanje etične prakse v socialnem delu in drugih pomagajočih poklicih v podporo slovenskih Rominjam in Romom, katere osrednja tema so zgodnje poroke in nasilje nad romskimi deklicami in ženskami.

Prvo reprezentativno vseevropsko raziskavo o pojavnosti nasilja nad ženskami je leta 2014 izvedla Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA). Podatki za Slovenijo so pokazali, da je bilo 12 % vprašanih žensk žrtev fizičnega nasilja, 4 % žrtev spolnega nasilja, vsaka tretja anketiranka pa je bila žrtev psihičnega nasilja s strani svojega partnerja od 15. leta starosti. Nadalje so podatki za žrtve spolnega nadlegovanja in zalezovanja pokazali, da je bila skoraj vsaka druga anketirana Slovenka žrtev katerekoli od oblik spolnega nadlegovanja od svojega 15. leta, 14 % pa žrtev ene od oblik zalezovanja.

SURS je v 2019 zaključil dvoletni pilotni projekt, namenjen testiranju vprašalnika o osebni varnosti v zasebnem okolju ter metodologije obdelave podatkov, ki je bila osnova vseevropski raziskavi. Vprašalnik je vseboval različne oblike nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Glavne ugotovitve niso bile objavljene, saj pilotno raziskovanje ni bilo namenjeno objavi prevalenc nasilja, temveč testiranju metodologije. Po zaključku in analizi pilotnega projekta je Eurostat v sodelovanju s strokovnimi smernicami oblikoval enotno metodologijo in enoten vprašalnik za izvedbo glavnega raziskovanja, ki je bilo na reprezentativnem vzorcu moških in žensk (5.000), starih 18–74 let, izvedeno leta 2020. Rezultati, ki jih je SURS prvič objavil 24. februarja 2022, kažejo, da je eno izmed oblik nasilja, povzročeno tako v partnerskem odnosu kot zunaj njega, doživela vsaka peta ženska oz. 22 % žensk. Najpogostejša oblika je fizično nasilje (vključno z grožnjami). Doživelo ga je 13 % žensk, spolno nasilje pa nekaj več kot 9 % žensk. Povzročitelji nasilja so v 90 % moški. Nasilje zunaj partnerskega odnosa je doživelo 16 % žensk. Med ženskami, ki so kadarkoli imele intimnega

partnerja, je nasilje z njegove strani doživelo 28 % žensk. V partnerskih odnosih se najpogosteje (v 26 %) dogaja psihološko nasilje. Druge oblike nasilja (grožnje, fizično in spolno nasilje) so manj pogoste, vendar imajo resne posledice. Skoraj 7 % žensk, ki so doživele partnersko nasilje, je namreč poročalo o fizičnih poškodbah ali psiholoških posledicah, škodljivih zdravju. Nasilje v družini je od svojega 15. leta starosti doživelo 15 % žensk, od tega 11 % fizično nasilje (vključno z grožnjami), 4 % pa spolno nasilje. V otroštvu je bila žrtev nasilja svojih staršev vsaka tretja ženska. 7 % žensk v starostni skupini 18–74 let je do svojega 15. leta doživelo eno izmed oblik spolnega nasilja. Povzročitelj je bil v 73 % primerov moški, ki so ga poznale. Več kot 60 % žrtev je spregovorilo o svojih izkušnjah z nasiljem, pri tem je bila najpogosteje povzročitelj oseba, ki jim je blizu. Vendar pa nasilja večinoma niso prijavile, le majhen delež (približno 20 %) žrtev se je obrnilo na Policijo ali druge institucije.

Sloveniji primanjkuje tovrstnih raziskav, saj je od zadnje nacionalne raziskave preteklo že več kot deset let. Če želimo oblikovati ustrezno in učinkovito politiko na tem področju, je v prihodnosti temu področju treba posvetiti pozornost in zagotoviti izvajanje nacionalnih (reprezentativnih) raziskav vsakih nekaj let. V ta namen se je SURS priključil tudi že omenjeni raziskavi v okviru Eurostata, katere rezultati so predstavljeni zgoraj.

Nujno potrebne pa niso le redno izvedene reprezentativne kakovostne raziskave, temveč je ključnega pomena tudi kakovostna administrativna statistika, kjer se dosledno ter po spolu žrtev in povzročiteljev zbirajo in sprotno vodijo podatki o primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami. Zakon o preprečevanju nasilja v družini in Zakon o socialnem varstvu določata načine in vrste zbiranja podatkov, ki jih za potrebe pomoči žrtvi, obravnavanja povzročitelja nasilja, izdelave načrta pomoči žrtvi, njegovega izvajanja in spremljanja, znanstveno-raziskovalnega spremljanja področja ter za statistične potrebe zbirajo in vodijo CSD. Tako bi morala imeti vsa področja (MDDSZ, MNZ-P, MVI, MZ, NVO, sodišče, tožilstvo), ki se na kakršenkoli način srečujejo z obravnavo tovrstnega nasilja, izdelano ustrezno orodje za zbiranje in beleženje podatkov o obravnavanih oziroma zaznanih primerih nasilja. Vendar praksa kaže, da četudi obstajajo različna orodja za zbiranje in vodenje omenjene statistike, so ta pogosto neustrezna in pomanjkljiva, kar pomeni, da so tudi baze podatkov pomanjkljive in nezanesljive (z izjemo evidenc MNZ-P), institucije pa si jih praviloma ne izmenjujejo. Posledično zato v praksi ni mogoče slediti zgodovini nasilja ter primerjati prijavljene primere in primere, ki so bili kazensko preganjani in sankcionirani.

Med priporočili skupine GREVIO je, da se pri ozaveščanju upošteva vse oblike nasilja, ki jih obravnava Istanbulska konvencija, da se ozaveščanje zagotovi v vseh slovenskih regijah, tudi na lokalni ravni ter da se na področju ozaveščanja še naprej vključuje znanje in izkušnje NVO, specializiranih za ženske, tudi z zagotavljanjem financiranja njihovih rednih dejavnosti ozaveščanja.

Podatke kazenskih evidenc o nasilju v družini zbira Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SURS), ki je glavni izvajalec in povezovalac dela na področju državne statistike in zbira podatke o ovadenih, obtoženih in obsojenih polnoletnih in mladoletnih storilcih kaznivih dejanj. Podatki so razčlenjeni glede na spol, starost in geografsko lokacijo storilca, vendar ne zajemajo tudi spola žrtve in razmerja med žrtvijo in storilcem, kar pomeni, da je pojavnost nasilja v družini in nasilja nad ženskami (po podatkih SURS) podcenjena. Podatke, ki jih SURS pridobiva od Vrhovega državnega tožilstva RS (v nadaljnjem besedilu: VDT) in Vrhovnega sodišča RS (v nadaljnjem besedilu: VS), na letni ravni tudi objavi. Uvedba

teh dveh spremenljivk (spol žrtve ter razmerje storilec-žrtev) v evidence VDT in VS bi bistveno pripomogla k dvigu kakovosti prikazovanja podatkov pojavnosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

Ugotavljamo, da je na področju zagotavljanja podatkov o nasilju v družini in nasilju nad ženskami potrebno storiti še veliko. Potrebno je redno izvajati kakovostne (reprezentativne) nacionalne raziskave, hkrati pa je treba ustrezno urediti sprotno zbiranje, beleženje in vodenje statistik o obravnavanih primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami - tudi na način vzpostavitve skupne administrativne baze podatkov, ki bi sistematično zbirala statistične podatke, razčlenjene po spolu, starosti, tipu nasilja, odnosu žrtve s povzročiteljem, posledicah, statusu zaposlitve žrtve in povzročitelja ter geografski lokaciji. Nenazadnje nam je konkretne izboljšave ter ureditev tega področja v okviru Priporočila za razvoj slovenskega nacionalnega programa preprečevanja in boja proti nasilju v družini in nasilju nad ženskami – Priporočilo o izzivih, vrzelih in najboljših praksah - priporočil tudi Svet Evrope. Eno od vodil zbiranja administrativnih podatkov o nasilju nad ženskami v Sloveniji bi bila lahko tudi priporočila za izboljšanje obstoječega merjenja Evropske agencije za enakost spolov (EIGE), kjer so opozorili predvsem na potrebo po evidentiranju določenih podatkov o žrtvah nasilja v sodnem sistemu. V letu 2018 so izdelali metodologijo računanja desetih osnovnih kazalnikov o intimno partnerskem nasilju in posilstvu, ki se izračunavajo iz administrativnih podatkov. Slovenija izračuna vseh kazalnikov na nacionalni ravni trenutno ne more zagotoviti, saj (predvsem sodne) evidence ne vsebujejo spremenljivk ("spol žrtve" in "razmerje žrtev-povzročitelj"), ki so potrebne za izračun teh kazalnikov. Na področju zbiranja evidenc o nasilju bi bil tako potreben holističen pristop z dostopnimi in med seboj sinhroniziranimi podatki različnih inštitucij. Treba bi bilo razviti in uporabiti metodologijo, ki bi omogočala analizo glede na spol in primerjavo z drugimi institucijami na državnem, regionalnem in lokalnem nivoju ter z drugimi državami.

6. CILJ: Zagotovljeni kakovostni podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	Na področju socialnega varstva prenoviti t.i. bazo socialnih podatkov ter poenotiti sistem zbiranja podatkov (po spolu), vnosa in upravljanja s podatki o nasilju v družini in ostalimi oblikami nasilja nad ženskami.	Nadgrajen sistem baze socialnih podatkov in vrsta sprememb	MDDSZ CSD
2.	Na področju zdravstvenega varstva vzpostavitev beleženja v nadgrajenem sistemu zbirk podatkov v zdravstvenem varstvu; primerno nadgraditi obstoječ sistem spremljanjem zdravstvene statistike, da bo omogočal tudi vodenje podatkov o primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter enoten način evidentiranja tovrstnih podatkov (po spolu, številu žrtev, starosti žrtve in povzročitelja ter razmerju med njima).	Vzpostavitev beleženja v nadgrajenem sistemu zbirk podatkov s področja zdravstvenega varstva ter vzpostavljen enoten način vodenja podatkov o primerih nasilja v družini in nasilja nad ženskami	MZ NIJZ
3.	Na področju vzgoje in izobraževanja vzpostaviti enoten način evidentiranja in vodenja baze podatkov o primerih otrok, ki so žrtve nasilja v družini ter žrtve medvrstniškega nasilja (po spolu, starosti).	Vzpostavljen enoten način vodenja podatkov	MVI in javni zavodi
4.	Uskladiti kriterije oziroma poenotiti navodila za beleženje statističnih podatkov o žrtvah, povzročiteljih nasilja in drugih podatkov o pojavnosti nasilja v družini in nasilja nad ženskami za vse resorje, ki zbirajo tovrstne podatke in vodijo evidence (po spolu, številu žrtev, starosti žrtve in povzročitelja ter razmerju med njima).	Vzpostavljeni skupni kriteriji in navodila za evidentiranje primerov nasilja v družini in nasilja nad ženskami Vzpostavljena pretočna baza podatkov z vsemi potrebnimi osnovnimi indikatorji	MDDSZ MNZ – Policija MZ CSDS CSD
5.	Redno spremljati pojavnost nasilja v družini in nasilja nad ženskami preko (reprezentativnih) raziskav tovrstnega nasilja.	Število (reprezentativnih) raziskav (vrsta; po letih)	MDDSZ MVI IRSSV
6.	Izvesti raziskavo ocene učinkovitosti (interdisciplinarnosti) slovenskega modela preprečevanja/obrnave nasilja v družini.	Izvedena raziskava	MDDSZ (IRSSV) MVI MP MZ

			MNZ - Policija
7.	Izvesti raziskavo o prijavah nasilja nad otroki s strani strokovnih delavk in delavcev in o učinkovitosti sistema prijavljanja (Priporočilo SE).	Izvedena raziskava	MDDSZ
8.	Izvesti raziskavo o tem, kako splošno prebivalstvo dojema enakost spolov, seksizem in nasilje nad ženskami.	Izvedena raziskava	MDDSZ IRSSV
9.	Zbiranje podatkov o zgodnjih in prisilnih porokah ter informacij o temeljnih vzrokih, obsegu in vplivu prisilne poroke v romski skupnosti v sodelovanju z nevladnimi organizacijami.	Vzpostavljena baza podatkov	UN
10.	Okrepiti zbiranje podatkov o spolnem nadlegovanju in spolni kriminaliteti, ki zajema kazenske, civilne in disciplinske postopke.	Dopolnjena baza podatkov	MP

3.7. Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, človeški in finančni viri za trajnostno delovanje sistema ter okrepljeno in usklajeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov

Organiziranost področja nasilja v družini in nad ženskami je izjemno pomembna, predvsem z vidika zagotavljanja učinkovitega in kakovostnega dela. Na MDDSZ tako na primer omenjeno področje pokrivajo tri organizacijske enote (Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve in Sektor za enake možnosti). Za dobro delovanje področja bi bilo treba vzpostaviti interno delovno skupino, ki bi se redno sestajala in izmenjevala relevantne informacije s področja. V prihodnje bi veljalo razmisliti tudi o samostojni organizacijski enoti znotraj MDDSZ, ki bi celovito pokrivala področje nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

Kakovostno in strokovno delo na vseh področjih je mogoče le, če imajo strokovne službe zagotovljene dobre pogoje dela in ustrezen (tako v smislu strokovnosti kot tudi števila zaposlenih) strokovni kader, ki zmore opravljati vse predvidene naloge. Ugotavljamo, da so nekatere organizacijske enote kadrovske podhranjene, zato bi bile na tem področju smiselne določene okrepitve.

Področje obravnave nasilja na CSD je potrebno strukturne (organizacijske) ter vsebinske in procesne prenovе z namenom dviga kakovosti in poenotenja standardov za izvedbo nalog na področju obravnave nasilja v družini. S spremembo organizacijske strukture se je namreč na CSD vzpostavila skupna strokovna služba, katere del je tudi služba za koordinacijo in pomoč žrtvam, ki vključuje interventno službo in krizne centre (kjer so že bili organizirani). Pri tem je treba upoštevati, da znotraj posameznih CSD še vedno obstajajo razlike glede števila in velikosti posameznih enot CSD ter organizacije in izvajanja nalog za preprečevanje nasilja na posameznih CSD in enotah. Spremenila se je organizacijska oblika in območje delovanja. Na CSD se ohranja delovno mesto koordinator oziroma koordinatorice za preprečevanje nasilja. Glede na navedeno spremembo je potrebno uskladiti področne predpise.

Z vidika razvoja področja nasilja v družini in nasilja nad ženskami in še bolj kakovostnega ter strokovnega dela bi bilo smiselno vzpostaviti stalno medresorsko delovno telo, ki bi bilo sestavljeno iz predstavnikov in predstavnic relevantnih resorjev, NVO ter strokovnjakov in strokovnjakinj s področja preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami (ministrstva in ustrezni vladni organi, javni zavodi, NVO in akademska sfera). Na ta način bi bil zagotovljen stalen pretok relevantnih informacij, hkrati pa bi bila vzpostavljena visoka stopnja sodelovanja vseh pomembnih deležnikov. Obstoj in delovanje tovrstnega delovnega telesa se je v tujini izkazalo kot dobra praksa. Potrebo po takšnem delovnem telesu je prepoznala že predhodna resolucija (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014). Do realizacije sicer ni prišlo, kar pripisujemo dejstvu, da se je področje šele vzpostavljalo in razvijalo in so predvideni cilji/ukrepi bili preobsežni za začetno fazo razvoja. Sedaj, ko je področje preprečevanja in obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami že dobro postavljeno in sledimo državam, ki imajo to področje najbolj razvito in urejeno, ocenjujemo, da je vzpostavitev stalnega medresorskega delovnega telesa nujna. To delovno telo bi lahko imelo poleg funkcije razvoja področja in tesnega sodelovanja vseh ključnih deležnikov tudi neke vrste nadzorno nalogo in bi delovalo kot skupina pritiska, kar bi v končni fazi pomenilo bolj učinkovito izvajanje načrtovanih oziroma že oblikovanih politik in ukrepov. Za Slovenijo bi to bilo izjemno pomembno in bi rešilo velik izziv, ki ga opažamo že dlje časa.

Zaznavamo namreč, da naša zakonodaja pogosto vsebuje najbolj napredne rešitve in ukrepe, prav tako imamo v sistemskem smislu to področje razmeroma dobro urejeno, zatika pa se nam pri izvajanju. Tipičen primer je prepoved alternativnega reševanja sporov v primerih nasilja v družini, ki je eksplicitno opredeljena v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, vendar praksa kaže, da sodišča občasno te določbe ne upoštevajo in še vedno vabijo stranke na mediacijo.

7. CILJ: Izboljšana organizacija področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami, kadrovska struktura ter okrepljeno sodelovanje vseh relevantnih deležnikov

	<i>Ukrep/ukrepi</i>	<i>Kazalnik/kazalniki</i>	<i>Nosilec/nosilci</i>
1.	V okviru MDDSZ vzpostaviti interno delovno skupino, ki bo imela redna srečanja (vsaj na mesečnem nivoju).	Vzpostavljena interna delovna skupina	MDDSZ
2.	Vzpostaviti stalno medresorsko delovno telo za obravnavo problematike nasilja v družini ter nasilja nad ženskami ter konzultacije (ki bo sestavljena iz predstavnikov/predstavnice relevantnih resorjev in drugih ustreznih organov, NVO ter strokovnjakov/strokovnjakinj s področja preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami).	Vzpostavljeno stalno medresorsko delovno telo Število srečanj/konzultacij (po letih)	MDDSZ
3.	Vsebinska nadgradnja dela CSD z namenom dviga kakovosti za izvajanje nalog na področju obravnave nasilja v družini in nasilja nad ženskami v skladu s standardi (z vključitvijo vidika spola). Poenotiti delo Službe za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja.	Opredeljena nadgradnja dela CSD	MDDSZ SCSD CSD
4.	Kadrovsko okrepiti policijo (tisto skupino, ki pokriva področje nasilja v družini ter nasilje nad ženskami in otroki).	Število novo zaposlenih oz. na novo usposobljenih ali specializiranih za to področje dela med že zaposlenimi	MNZ - Policija
5.	Proučitev možnosti širitve nabora sodnih izvedencev in izvedenk za podajo strokovnih mnenj na področju nasilja v družini in nasilja nad ženskami.	Večje število sodnih izvedencev in izvedenk	MP MZ

4. Kratice

CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CSD	Center za socialno delo
EU	Evropska unija
FSD	Fakulteta za socialno delo
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MVZI	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije
MVI	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
MK	Ministrstvo za kulturo
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MNZ-P	Ministrstvo za notranje zadeve – Policija
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MP	Ministrstvo za pravosodje
MZ	Ministrstvo za zdravje
NVO	Nevladne organizacije
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UOIM	Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov
VDT	Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije
VS	Vrhovno sodišče Republike Slovenije

5. Viri

Direktiva 2012/29/ Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L 315, 14.11.2012, str. 57-73)

Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21 in 186/21)

Konvencija o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo in Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/13)

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima in Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15)

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92.

Mreža socialnovarstvenih programov, programov za invalide in programov v podporo družini. Dostopno prek: <https://www.gov.si teme/socialnovarstveni-programi/>.

Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih. 2010. Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo in Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.

Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava. 2014. Agencija Evropske unije za temeljne pravice. Dostopno prek: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_sl.pdf.

Navodila s priročnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. 2016. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno prek: <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/navodila-medvrstnisko-nasilje-viz-2016/files/assets/basic-html/index.html#1>

Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba«

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (Uradni list RS, št. 49/22).

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (Uradni list RS, št. 41/09).

Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013-2022 (Uradni list RS, št. 90/13).

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (Uradni list RS, št. 84/15).

Slovensko javno mnenje.

Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje. 2010. Svet Evrope. Dostopno prek: <http://spolna-zloraba.si/wp-content/uploads/2015/08/Smernice-Odbora-ministrov-Sveta-Evrope-za-otrokom-prijazno-pravosodje.pdf>.

Strategija razvoja medijev v Republiki Sloveniji do leta 2024. 2016. Ministrstvo za kulturo: Dostopno prek: <http://www.asociacija.si/si/wp-content/uploads/2018/08/Strategija-razvoja-medijev-v-Republiki-Sloveniji-do-leta-2024-prvi-osnutek-junij-2016.pdf>.

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. 15/13, 23/15 – popr., 10/17, 46/19 – odl. US, 47/19 in 153/21 – odl. US).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16, 54/17 – ZSV-H in 196/21 – ZDOsk).

Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO in 196/21 – ZDOsk).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 22/19).

Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke (Uradni list RS, št. 54/21)